

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra biblických věd

Teologické nauky

Ing. Petr Hráček

Šimon Petr v Janově evangeliu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Dr. Petr Mareček, Th.D.

2017

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V dne

Ing. Petr Hráček

Děkuji doc. Dr. Petru Marečkovi, Th.D., za odborné, obětavé a trpělivé vedení i za poskytnutí cenných připomínek, rad a podnětů, bez nichž by práce neměla dostatečnou kvalitu.

Poděkování Jiřímu Horníčkoví za pomoc při překladech z angličtiny.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Markétě, které si nesmírně vážím, za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	6
Předmět práce	6
Přehled bádání.....	7
Metoda a struktura práce.....	7
1. Janovo evangelium.....	9
2. Šimon Petr v Novém zákoně	12
2.1 Význam a výskyt jména Petr (Kéfas)	12
2.2 Význam a výskyt jména Šimon (Šimon Petr).....	12
3. Šimon Petr v Janově evangeliu	15
3.1 Povolání Šimona (J 1,40–42).....	15
3.1.1 Kontext a struktura textu	15
3.1.2 Srovnání se synoptickými evangelií.....	15
3.1.3 Výklad textu	16
3.2 Vyznání Petra jako mluvčího Dvanácti (J 6,66–71)	16
3.2.1 Kontext a struktura textu	17
3.2.2 Srovnání se synoptickými evangelií.....	17
3.2.3 Výklad textu	17
3.3 Petr a mytí nohou (J 13,1–11).....	18
3.3.1 Kontext a struktura textu	19
3.3.2 Srovnání se synoptickými evangelií.....	19
3.3.3 Výklad textu	20
3.4 Petr a učedník, kterého Ježíš miloval, při Poslední večeři (J 13,21–26/30)	21
3.4.1 Kontext a struktura textu	22
3.4.2 Srovnání se synoptickými evangelií.....	22
3.4.3 Výklad textu	22
3.5 Ohlášení Petrova zapření (J 13,36–38).....	23
3.5.1 Kontext a struktura textu	23
3.5.2 Srovnání se synoptickými evangelií.....	24
3.5.3 Výklad textu	24
3.6 Petr a veleknězův sluha (J 18,10–11)	25
3.6.1 Kontext a struktura textu	26
3.6.2 Srovnání se synoptickými evangelií.....	26

3.6.3 Výklad textu	26
3.7 Petrovo zapření Ježíše (J 18,15–18.25–27)	27
3.7.1 Kontext a struktura textu	27
3.7.2 Srovnání se synoptickými evangelií	28
3.7.3 Výklad textu	28
3.8 Návštěva hrobu Petrem a učedníkem, kterého Ježíš miloval (J 20,1–10)	29
3.8.1 Kontext a struktura textu	30
3.8.2 Srovnání se synoptickými evangelií	30
3.8.3 Výklad textu	30
3.9 Ježíšovo zjevení u jezera Tiberiadského (J 21,1–14)	31
3.9.1 Kontext a struktura textu	32
3.9.2 Srovnání se synoptickými evangelií	33
3.9.3 Výklad textu	33
3.10 Petrovo pověření k pastýřské službě a ohlášení mučednictví (J 21,15–19).....	35
3.10.1 Kontext a struktura textu	35
3.10.2 Srovnání se synoptickými evangelií	35
3.10.3 Výklad textu	35
3.11 Petr a učedník, kterého Ježíš miloval (J 21,20–23)	37
3.11.1 Kontext a struktura textu	37
3.11.2 Srovnání se synoptickými evangelií	38
3.11.3 Výklad textu	38
Závěr.....	40
Seznam pramenů a literatury	42
Seznam zkratek	44
Seznam příloh.....	45

ÚVOD

Předmět práce

Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolil téma „Obraz Šimona Petra v Janově evangeliu“. Osoba Šimona Petra zastává stěžejní roli ve všech evangeliích, v nichž je představen především jako mluvčí, první ze všech apoštolů. A nejen to, Janovo evangelium nám tento obraz dokresluje a představuje Petrovu lásku k Ježíšovi (J 21,15–17). Také nás může osoba Šimona Petra oslovit v našem křesťanském životě. Volba tohoto tématu vyplývá z mého osobního zájmu. „Ty jsi Šimon, syn Janův, budeš se jmenovat Kéfas (což se překládá: Petr)“ (J 1,14), tak označil Ježíš Šimona a také je to mé jméno. V bakalářské práci budu používat Český ekumenický překlad,¹ pokud nebude uvedeno jinak. V celém mém osobním životě se neustále setkávám s odpověďmi „ty jsi Petr – skála“. Skála rodiny, společenství. Petr po bezprostřední výzvě k následování opouští všechno, stává se hlavou církve (i ve své slabosti). Se zaujetím sleduji současné i minulé papeže, jak musí už od dob založení církve vést lidi. Zároveň se mě osobně dotýkají události Petra a Ježíše, např.: „Malověrný, proč jsi pochyboval?“ (Mt 14,31), „Následuj mě a udělám z Tebe rybáře lidí“ (srov. Mk 1,17 par.), Ježíš se za Petra modlil (L 22,32) a především „Pane, ke komu bychom šli“ (J 6,68).

Mými charakterovými vlastnostmi jsou zbrkllost, horlivost či jít do všeho po hlavě, stejně jak se chová Petr („Pane, pak tedy nejen nohy, ale i ruce a hlavu“ [J 13,9] či „Jakmile Šimon Petr uslyšel, že je to Pán, přehodil si plášť a brodil se k němu vodou“ [J 21,7]). Jelikož jsem byl pokřtěn až v dospělosti, uvědomuji si, jak často hřeším a zapírám Ježíše: „Svůj život za mne položíš? Amen, amen, pravím Tobě: Než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš (J 13,38)“.

Cílem práce, která poskytne výklad jednotlivých perikop Janova evangelia, kde se objevuje Šimon Petr, je představit hlavní rysy osoby Šimona Petra v tomto evangeliu a poukázat na jeho roli a význam v rámci tohoto evangelia.

¹ Bible: *Písmo svaté starého a nového zákona (včetně deuterokanonických knih): Český ekumenický překlad*, Praha: Česká biblická společnost, 2016²².

Přehled bádání

Informace o Šimonu Petrovi, který náleží k nejvýznamnějším postavám Nového zákona, poskytují zejména hesla v biblických slovnících,² vědecké monografie³ a rovněž komentáře jak ke čtyřem kanonickým evangeliím, tak ke Skutkům apoštolů.

Hlavní zdroj informací bakalářské práce bude Nový zákon, především Janovo evangelium. K podrobnějšímu zkoumání jednotlivých částí, v nichž je zmínka o Šimonovi či Petrovi, využiji komentáře v českém, anglickém a německém jazyce. V českém jazyce to budou především následující komentáře: F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*,⁴ F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*,⁵ F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*.⁶ V anglickém jazyce budu čerpat z komentáře R. E. BROWN, *The Gospel according to John I–XII, XIII–XXI*.⁷ V německém jazyce pak budu čerpat z komentáře R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, II, III.⁸

Metoda a struktura práce

V této práci se postupně zaměřím na všechny úryvky v Janově evangeliu, které se týkají apoštola Petra. Práci rozdělím do čtyř kapitol.

První kapitola poskytne základní informace o Janově evangeliu, kdo je jeho autorem, jak vzniklo, kdy bylo sepsáno, kde bylo sepsáno a komu je určeno. Kapitola nás rovněž seznámí s literárním a teologickým charakterem Janova evangelia.

² Např. P. LAMARCHE, „Petr“, in *Slovník biblické teologie*, ed. X. LÉON–DUFOUR – al., Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981, str. 319–320; K. P. DONFRIED, „Peter“, in *Anchor Bible Dictionary*, 5, ed. D. N. FREEDMAN, New York: Doubleday, 1992, str. 251–263; A. F. WALLS, „Petr“, in *Nový biblický slovník*, ed. J. D. DOUGLAS, Praha: Návrat domů, 1996, str. 768–769.

³ Např. P. DSCHULNIGG, *Petrus im Neuen Testament*, Stuttgart: Katholisches Bibelwerk, 1996; J. GNILKA, *Petrus und Rom: Das Petrusbild in den ersten zwei Jahrhunderten*, Freiburg – Basel – Wien: Herder, 2002.

⁴ F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, Sacra pagina 4, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.

⁵ F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, MSKNZ 4, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.

⁶ F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, Praz: Nákladem dědictví sv. Prokopa, 1867.

⁷ R. E. BROWN, *The Gospel according to John I–XII*, AncB 29, New York: Doubleday, 1966; R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, AncB 29, New York: Doubleday, 1970.

⁸ R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, III, HThK IV/3, Freiburg – Basel – Wien: Herder, 1979³; R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, II, HThK IV/1, Freiburg – Basel – Wien: Herder, 1984⁴.

Ve druhé kapitole se budu věnovat postavě Šimona Petra v Novém zákoně. Nejprve vysvětlím význam jmen Petr a Šimon. Uvedu, kdo je nositelem jména Šimon ve Starém zákoně a kdo je nositelem tohoto jména v Novém zákoně. Dále se podívám, kde všude se postava Šimona Petra vyskytuje v Novém zákoně. Nakonec se pokusím najít všechna paralelní místa týkající se Šimona Petra v Novém zákoně.

Třetí kapitola bude stěžejní pro tuto bakalářskou práci. Bude nabídnut výklad textů, v nichž je Šimon Petr v Janově evangeliu zmíněn. Každý úryvek bude mít samostatnou podkapitolu. Budu postupovat následujícím způsobem. Každá podkapitola bude rozdělena do čtyř částí. V úvodu budu nejprve citovat samotný úryvek. Následně popíši kontext, do kterého je úryvek zasazen, a strukturu textu. Ve třetí části se pokusím vyložit samotný text.

Ve čtvrté, závěrečné části představím hlavní rysy obrazu Šimona Petra v rámci kompozice Janova evangelia, popíšu kladné a záporné charakteristiky Petra a rovněž učiním srovnání Petra a učedníka, kterého Ježíš miloval.

1. JANOVO EVANGELIUM

Autora Janova evangelia je obtížné určit. Jméno Jan bylo v období vzniku evangelia dosti časté. Nejstarší svědectví tradice o vzniku Janova evangelia poskytuje biskup Irenej z Lyonu, a to kolem r. 180: „Pak Jan, učedník Páně, který také ležel na jeho prsou, také sám napsal evangelium, když pobýval v Efesu v Asii“. (*Adversus haereses* 3,1,1 = EUSEBIUS, *Historia Ecclesiastica* 5,8,4). Na jiném místě pak dodává, že Jan žil v Efesu až do doby císaře Trajána (98–117) (srov. *Adversus haereses* 2,22,5 = EUSEBIUS, *Historia Ecclesiastica* 3,23,3). Z konce 2. století, odkud jsou k dispozici nejstarší zprávy o Janovu evangeliu, máme ovšem rovněž informace o negativních postojích ke čtvrtému evangeliu. Podle Hippolyta Římského (jenž sám uznával Janovo evangelium) odmítal Janovo evangelium jinak pravověrný římský kněz Gaius, jelikož se mu jevilo v rozporu s ostatními evangelií, a za jeho autora pokládal gnostika Kerinta z konce 1. století. Od konce 3. století se pak prosadil názor, že čtvrté evangelium sepsal koncem 1. století v Efesu apoštol Jan, syn Zebedeův, bratr Jakuba staršího.⁹ Dnes převažuje názor, že se Janovo evangelium postupem času utvářelo skrze několik redakčních zpracování a že autorem Janova evangelia nebyl očitý svědek Ježíšova pozemského života, i když jeho ztotožnění s Janem Zebedeovým není možné naprosto vyloučit. V každém případě musíme počítat s delším procesem vzniku.¹⁰ Finální podobu dostalo na konci prvního století, s největší pravděpodobností v Efesu, popř. jinde v Malé Asii.¹¹

Co se týče literárního stylu, pak Janovo evangelium má charakteristický jazyk a jeho řečtina je jednoduchá a její skladba má semitský ráz, i když je gramaticky správná. Slovní zásoba Janova evangelia je malá a odlišná od synoptiků. Janovo evangelium lze z hlediska literární integrity chápat kromě J 21 jako jednotný celek. Mezi biblisty vládne relativní konsensus ohledně druhořadého textu J 21 z důvodu jazykových, stylistických a obsahových zvláštností.¹² Stylistické prostředky používané v Janově evangeliu jsou především: dvojí smysl (J 3,14; 8,28; 12,34), ironie (J 4,12; 6,42), inkluze a přechody (srov. např. J 1,1 a J

⁹ Srov. L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 110.

¹⁰ Srov. L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 114.

¹¹ Srov. L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 110; P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, s. 230.

¹² Viz dále např. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 1079–1082; P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 279–280.

20,28), obrazná vyjádření (J 3,29), obrazné řeči (J 10,1–18). Janovo evangelium zmiňuje pouze sedm zázraků: proměnění vody ve víno (J 2,1–12), uzdravení syna královského úředníka (J 4,43–54), uzdravení chromého u rybníka Bethesda (J 5,1–18), nasycení 5000 tisíců (J 6,1–15), Ježíš kráčí po moři (J 6,16–21), uzdravení slepého od narození (J 9,1–12) a vzkříšení přítele Lazara (J 11,17–44). Tyto zázraky mají vzestupnou tendenci. Ježíš v Janově evangeliu se nabízí jako řešení zásadních otázek, které si člověk klade v průběhu svého života. Tato skutečnost je patrná ve větách, které začínají slovy „já jsem“.¹³ S tímto vyjádřením se pojí sedm predikací: chléb života (J 6,35.48.51), světlo světa (J 8,12), dobrý pastýř (J 10,11.14), dveře (J 10,7.9), vzkříšení a život (J 11,25), cesta, pravda a život (J 14,6) a pravý vinný kmen (J 15,1.5).¹⁴

Z teologického hlediska má Janovo evangelium hluboké teologické myšlenky. Velmi často se zde opakují určité teologické pojmy jako: „láska“, „pravda“, „soudit“, „nenávidět“ a mnoho dalších. Na rozdíl od synoptiků se zde nevyskytují výrazy jako „Boží království“ (pouze v J 3,3.5), „evangelium“, „obrácení“ atd. Cílem Janova evangelia je uvěřit, že Ježíš je Mesiáš, Syn Boží. Kdo přijme Ježíše, ten má život věčný, život Boží.¹⁵

Je vhodné zmínit, že významu Ducha svatého se věnuje pozornost také v Janově evangeliu. Je označován jako Paraklétos, tj. Zastánce, Pomocník (J 14,16n.26; J 15,26n.; J 16,7–11.13–15).¹⁶

Co se týče uspořádání Janova evangelia, panuje obecný názor ohledně jeho členění na čtyři části:

- Prolog: poslání vtěleného Slova (J 1,1–18)
- Kniha znamení: Ježíšovo zjevení před světem (J 1,19–12,50)
- Kniha slávy: Ježíšovo zjevení před učedníky (J 13,1–20,31)
- Epilog: Zjevení v Galileji a druhý závěr evangelia (J 21,1–25)

Prolog v Janově evangeliu je básnický hymnus na druhou božskou osobu, která je představena jako „Slovo“ a která se v čase stala člověkem.

¹³ Srov. P. POKORNÝ – U. HECKEL, *Úvod do Nového zákona, Přehled literatury*, str. 594.

¹⁴ Srov. L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 107–109; P. POKORNÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 578–580.

¹⁵ Srov. L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 107–109; P. POKORNÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 590–610.

¹⁶ Srov. L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 108.

Kniha znamení začíná prvním Ježíšovým znamením, a to proměněním vody ve víno v Káně (J 2,1–12), a končí vjezdem do Jeruzaléma, odpovědi řeckých poutníků a předpovědi utrpení (J 12,50).

V knize slávy Ježíš ukazuje učedníkům, co to znamená být učedníkem (J 13,1–11), zmiňuje informaci o zradě, o poslední večeři, o řeči na rozloučenou, o velekněžské modlitbě. Pak následují Pašijové události (J 18,1–19,42) a dvojí zjevení Ježíše učedníkům v Jeruzalémě (J 20).

Poslední část (Epilog) – J 21 – je dodatečně připojena kapitola k Janovu evangeliu.¹⁷

Adresátem Janova evangelia jsou křesťané (J 20,31) a mělo za cíl posílit křesťany ve víře (J 8,31).¹⁸

Janovo evangelium nepatří mezi synoptická evangelia. Synoptická evangelia se vyznačují tím, že mají nejen stejný nebo podobný obsah, ale i shodné rozvržení látky. To se ale nedá říci o Janově evangeliu, které se odlišuje od synoptiků v mnoha ohledech. A to jak stylem, tak i vnitřním uspořádáním textu. Jak bylo zmíněno výše, Janovo evangelium je spíše duchovního rázu. Ježíšova vyprávění jsou přerušována dlouhými řečmi a dialogy. Podle synoptiků Ježíš učinil pouze jednu cestu do Jeruzaléma, podle Janova evangelia Ježíš podnikl tři cesty (J 2,13; 5,1; 7,10). Janovo evangelium bylo napsáno jako poslední. Samozřejmě i mezi Janem a synoptiky existují určité společné texty jako například: povolání učedníků (J 1,35–42; Mk 1,16–20), vyčištění chrámu (J 2,14–22; srov. Mk 11,15–17/Mt 21,12–13/L 19,45–46), Petrovo zapření (J 18,25–27; Mk 14,66–72/Mt 26,69–75/L 22,56–62), Ježíš se zjevuje učedníkům (J 20,19–29; L 24,36–43). Paralelní místo zmíněné u všech evangelistů je nasycení 5000 učedníků (J 6,1–15; Mk 6,32–44; Mt 14,19–21; L 9,10b–17).¹⁹ Otázku, zda evangelista Jan znal synoptická evangelia, není možné s jednoznačností zodpovědět.²⁰

¹⁷ Srov. L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 105–106; P. MAREČEK, *Úvod do Nového zákona*, str. 43–44; P. POKORNÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 571–577.

¹⁸ Srov. L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 120; P. MAREČEK, *Úvod do Nového zákona*, str. 42.

¹⁹ Srov. L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 115; P. POKORNÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 580–584.

²⁰ Viz dále L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 117–118.

2. ŠIMON PETR V NOVÉM ZÁKONĚ

2.1 Význam a výskyt jména Petr (Kéfas)

Jméno „Kéfas“, které je aramejského původu a které zahrnuje význam „skála“,²¹ se objevuje v Novém zákoně celkem 9krát, a to v J 1,42; 1 K 1,12; 3,22; 9,5; 15,5; Ga 1,18; 2,9.11.14. Nutno poznamenat, že řecký překlad tohoto jména Πέτρος „Petr“, s kterým se obvykle setkáváme v evangeliích a ve Skutcích apoštolů (Mt 23krát; Mk 20krát; L 19krát; J 34krát; Sk 56krát), se pak v Novém zákoně vyskytuje už jen v listu Galat'anům (Ga 2,7.8); v 1. Petrově listu (1 Pt 1,1); a ve 2. Petrově listu (2 Pt 1,1).

2.2 Význam a výskyt jména Šimon (Šimon Petr)

Jedná se o jméno, které se vyskytuje často ve Starém a Novém zákoně. Ve Starém zákoně se objevuje jméno Šimon v knize Ezdráš a v knihách Makabejských. V Ezd 10,31 je jméno Šimon použito pro jednoho z Jákobových synů. V Makabejských knihách se setkáváme s veleknězem Šimonem (srov. 1 Mak 2,1.65). V Novém zákoně se jméno Šimon vyskytuje mnohem častěji. V této části bible máme celkem 9 osob (8 kromě Šimona Petra), které mají jméno „Šimon“. Šimon Kananejský, popř. zvaný Zélóta (Mt 10,4; L 6,15), Šimon, bratr Páně (Mk 6,3), Šimon Malomocný (Mk 14,3), Šimon z Kyrény (Mk 15,21), Šimon – farizej (L 7,40), Šimon Iškariotský, otec Jidáše Iškariotského (J 13,2.26), Šimon – mág (Sk 8,9), Šimon – koželuh (Sk 9,43).

V Novém zákoně je Petr také jmenován původním jménem jako Σίμων „Šimon“, a to konkrétně (Mt 9krát; Mk 11krát; L 17krát; J 25krát; Sk 13krát). Pokud se podíváme do Pavlových listů, tak zde jméno Šimon nenalezneme. Podle svědectví evangelií bylo Šimonovi jméno Πέτρος uděleno Ježíšem (Mk 3,16; srov. J 1,42; Mt 16,18).²²

Hebrejský ekvivalent ke jménu Šimon je „Šimeón“ (srov. 2 Pt 1,1), které zahrnuje význam „Vyslyšánek“ (srov. Gn 29,33).²³

Šimon Petr se objevuje v Markově evangeliu celkem v 15 scénách: Povolání učedníků (Mk 1,16–20); Uzdravení Petrovy tchyně (Mk 1,29–31); Činnost v Kafarnau (Mk 1,35–39);

²¹ J. HELLER, *Výkladový slovník biblických jmen*, Praha: Advent–Orion, 2003, str. 519.

²² A. F. WALLS, „Petr“, str. 768–769.

²³ J. HELLER, *Výkladový slovník biblických jmen*, str. 458.

Vyvolení Dvanácti (Mk 3,13–19); Vzkříšení Jairovy dcery (Mk 5,35–43); Petrovo vyznání víry u Cesareje Filipovy (Mk 8,27–30); První předpověď utrpení (Mk 8,31–33); Proměnění Páně (Mk 9,2–8); O majetku (Mk 10,28–31); Uschlý fíkovník (Mk 11,20–25); Eschatologická řeč (Mk 13,3–37); Rozhovor cestou do Getsemane (Mk 14,26–31); Modlitba v Getsemanech (Mk 14,32–42); Petrovo zapření (Mk 14,54.66–72); Zvěst o vzkříšení (Mk 16,1–8).

Evangelista Matouš jich má 14: Povolání učedníků (Mt 4,18–22); Uzdravení Petrovy tchyně (Mt 8,14–15); Vyvolení Dvanácti (Mt 10,2–4); Ježíš kráčí po moři (Mt 14,28–31); Čisté a nečisté (Mt 15,15); Petrovo vyznání víry u Cesareje Filipovy (Mt 16,16–19); První předpověď utrpení (Mt 16,21–23); Proměnění na hoře (Mt 17,1–8[13]); Chrámová daň (Mt 17,24–27); O odpouštění (Mt 18,21–22); O majetku (Mt 19,27–28); Rozhovor cestou do Getsemane (Mt 26,30–35); Modlitba v Getsemanech (Mt 26,36–46); Ježíš před radou (Mt 26,57–58); Petrovo zapření (Mt 26,69–75).

V Lukášově evangeliu Šimon Petr vystupuje ve 14 scénách: Uzdravení Šimonovy tchyně (L 4,38–39); Povolání rybářů (L 5,1–11); Vyvolení Dvanácti (L 6,12–16); Uzdravení ženy trpící krvotokem (L 8,43–48); Vzkříšení Jairovy dcery (L 8,40–42.49–56); Petrovo vyznání víry (L 9,18–22); Proměnění na hoře (L 9,28–36); Podobenství o věrnosti učedníků (L 12,41–48); O chudobě pro Boží království (L 18,28–30); Příprava velikonoční večeře (L 22,7–13); Ohlášení Petrova zapření (L 22,31–34); Rozhovor cestou do Getsemane (L 22,54–62); Zjevení na cestě do Emaus (L 24,13–34).

Scén ve Skutcích apoštolů, kde vystupuje Šimon Petr, je celkem 16: Nanebevstoupení Ježíšovo (Sk 1,12–14); Doplnění apoštolského kruhu (Sk 1,15–26); Petrovo kázání (Sk 2,14–41); Uzdravení chromého (Sk 3,1–10); Petr promlouvá k lidu (Sk 3,11–26); Petr a Jan před veleradou (Sk 4,1–22); Ananiáš a Safíra (Sk 5,1–11); Znamení a divy (Sk 5,12–16); Apoštolové před soudem (Sk 5,17–42); Evangelium v městě Samaří (Sk 8,14–25); Dívky Petrovy (Sk 9,32–35.36–43); Petr poslán k pohanům do Cesareje (Sk 10,1–48); Petrova obhajoba v Jeruzalémě (Sk 11,1–18); Herodovo pronásledování (Sk 12,1–19); Jeruzalémské jednání o křesťanech z pohanů (Sk 15,1–21).

Janovo evangelium uvádí 11 scén, ve kterých se nachází Šimon Petr: Povolání učedníků (J 1,40–42); Petrovo vyznání (J 6,66–69[71]); Umývání nohou učedníkům (J 13,1–11); Označení zrádce (J 13,21–26[30]); O Ježíšově odchodu (J 13,36–38); Zatčení (J 18,10–11); Ježíš před veleknězem a Petrovo zapření (J 18,15–18.25–27); Prázdný hrob (J 20,1–10); Zjevení v Galileji (J 21,1–14); Rozhovor s Šimonem Petrem (J 21,15–19.20–23).

Srovnání výskytu Šimona/Petra v jednotlivých evangeliích je uvedeno v příloze. Části, které jsou společné v synoptických evangeliích, jsou: Povolání učedníků (Mt 4,18–22; Mk 1,16–20; L 5,1–10); Uzdravení Petrovy tchyně (Mt 8,14–15; Mk 1,29–31; L 4,38–39); Vyvolení dvanácti (Mt 10,1–4; Mk 3,13–19; L 6,12–16); Petrovo vyznání víry (Mt 16,16–19; Mk 9,27–30; L 9,18–21); O chudobě pro Boží království (Mt 19,27–28; Mk 10,28–31; L 18,28–30); Proměnění na hoře (Mt 17,1–8; Mk 9,2–8; L 9,28–36), Předpověď Petrova zapření (Mt 26,30–35; Mk 14,26–31.32–42; L 22,31–34), Petrovo zapření (Mt 26,69–75; Mk 14,54.66–72; L 22,55–62).

Zmínky o Šimonu Petrovi, které jsou uvedeny ve všech čtyřech kanonických evangeliích, jsou: Povolání učedníků (Mt 4,18–22; Mk 1,16–20; L 5,1–10; J 1,40–42); Předpověď Petrova zapření (Mt 26,30–35; Mk 14,26–31; L 22,31–34; J 13,36–38); Petrovo zapření (Mt 26,69–75; Mk 14,54.66–72; L 22,55–62; J 18,15–17.25–27).

3. ŠIMON PETR V JANOVĚ EVANGELIU

3.1 Povolání Šimona (J 1,40–42)

⁴⁰*Jeden z těch dvou, kteří slyšeli, co Jan řekl, a Ježíše následovali, byl Ondřej, bratr Šimona Petra.*

⁴¹*Vyhledal nejprve svého bratra Šimona a řekl mu: „Nalezli jsme Mesiáše (což je v překladu: Kristus).“*

⁴²*Přivedl ho k Ježíšovi. Ježíš na něj pohleděl a řekl: „Ty jsi Šimon, syn Janův; budeš se jmenovat Kéfas (což se překládá: Petr).“*

3.1.1 Kontext a struktura textu

Text se nachází v perikopě „Povolání učedníků“ (J 1,35–51), které předchází svědectví Jana Křtitele (J 1,19–34) a po které následuje událost „Svatba v Káně Galilejské“, kde došlo k proměnění vody ve víno (J 2,1–11). Samotnému textu předchází ohlášení Ježíše jako „Beránka Božího“ Janem Křtitelem a označení Ježíše titulem „Rabbi“²⁴ (J 1,38–39). Po textu následuje zmínka o rozhodnutí Ježíše odejít do Galileje²⁵ (J 1,43) a povolání Filipa (J 1,43–44) a Natanaela (J 1,44–51).

Co se týče úryvku textu, ten bychom mohli rozdělit na tři části. První z nich nás seznámí s Ondřejem, který se vydal za Ježíšem (J 1,40). Druhá část, kdy Ondřej vyhledá svého bratra Šimona Petra a zvěstuje mu zprávu, že našli Mesiáše²⁶ (J 1,41). Poslední část se týká přímo Ondřejova bratra Šimona, jemuž Ježíš změní jméno na Petra, což bude mít následky v budoucnosti (J 1,42).

3.1.2 Srovnání se synoptickými evangelií

Tento text se nachází pouze v Janově evangeliu, ačkoliv o povolání se zmiňují všichni synoptici (Mt 4,18–22; Mk 1,16–20; L 5,1–11). Povolání Šimona tedy zmiňují všichni

²⁴ Titul „Rabbi“ se používal k označení učitele či uznávané osoby. Koncem 2. století před Kr. výrazem „rabbi“ titulovali učitele; F. FOULKES, „Rabbi“, str. 859; F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 81.

²⁵ Galilea byla především hornatou zemí, kterou ze všech stran kromě severu obklopovaly roviny a náhorní plošiny – pobřežní rovina, pláň Esdraelon a jordánská soutěska, J. H. PATERSON, „Galilea“, str. 261.

²⁶ Mesiáš bylo označení pro Pomazaného. Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle svatého Jana*, str. 80.

evangelisté. V synoptické tradici souvisí povolání prvních čtyř učedníků s jejich činností – rybařením u Genezaretského jezera v Galileji, zatímco Jan klade jejich povolání do souvislosti s činností Jana Křtitele v oblasti Betanie na břehu řeky Jordánu (J 1,28).

3.1.3 Výklad textu

Nejdříve je nutné podotknout, že evangelium se nezmiňuje o tom, kdo byl druhý učedník, který slyšel Janova slova, ačkoliv někteří autoři předpokládají, že druhý učedník byl onen milovaný učedník.²⁷ Jedna z důležitých vět v této části textu je „našli jsme“. Z textu nabudeme dojmu, že Ondřej a druhý učedník našli Mesiáše, ale z kontextu je zřejmé, že tuto informaci jim poskytl Jan Křtitel.²⁸ Tak, jako v celé historii církve, si můžeme všimnout, že někdo je k Ježíši přitažen, jako v případě Šimona Petra Ondřejem (J 1,37), ale někdy nás Ježíš vyhledá, jako v případě Filipa (J 1,43). Povolání jsou různá, vždy je však důležité setkání s Ježíšem. Ti, kdo se s Ježíšem setkávají, vydávají o něm prohlášení (J 1,41.45). Máme za Ježíšem jít a vidět slávu Boží.²⁹ Nejdůležitějším okamžikem tohoto úryvku (J 1,42) je označení Šimona jménem Petr. Verš zdůrazňuje moc a sílu Ježíšových slov, když potřebuje povolat Šimona, což bude mít rozhodující vliv na budoucí postavení a budoucí úřad.³⁰ Jak lze vidět, není zde ani zmínka o dialogu, ani to, jestli se Šimon může zeptat, proč to Ježíš dělá. Veškerá iniciativa je na straně Ježíše, jenž zde říká, kdo Šimon je, odkud pochází. Čímž Šimon musí být udiven a nemůže chápat, proč mu Ježíš změnil jméno.³¹ Zatímco u Matouše Ježíš vysvětluje, proč tak činí, u Jana nenajdeme slova, že Petr bude základní kámen, na kterém zbuduje svou církev.³²

3.2 Vyznání Petra jako mluvčího Dvanácti (J 6,66–71)

⁶⁶*Od té chvíle ho mnoho jeho učedníků opustilo a už s ním nechodili.* ⁶⁷*Ježíš řekl Dvanácti: „I vy chcete odejít?“*

²⁷ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 32.

²⁸ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 81.

²⁹ Srov. F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, str. 28.

³⁰ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 34.

³¹ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 81.

³² Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John I–XII*, str. 80.

⁶⁸*Šimon Petr mu odpověděl: „Pane, ke komu bychom šli? Ty máš slova věčného života.* ⁶⁹*A my jsme uvěřili a poznali, že ty jsi ten Svatý Boží. “*

⁷⁰*Ježíš jim odpověděl: „Nevyvolil jsem si vás dvanáct? A přece jeden z vás je d'ábel. “*

⁷¹*Mínil Jidáše, syna Šimona Iškariotského. Ten ho totiž měl zradit, jeden z Dvanácti.*

3.2.1 Kontext a struktura textu

Vyznání Petra tvoří závěr šesté kapitoly. Ta popisuje zázrak nasycení pěti tisíc, po kterém následuje událost, kdy Ježíš kráčí po moři. Poté pokračuje Ježíšova dlouhá „Řeč o chlebu života“ (J 6,22–59) a reakce lidí ni (J 6,60–65). Po textu následuje širší kontext „Vystoupení o slavnosti stánků“ (J 7), přesněji odchod do Jeruzaléma, kde učil o svátcích (J 7,1–24).

Samotný text by se dal rozdělit do následujících celků. Verše (J 6,66–67) pojednávají o odchodu mnohých učedníků a rozhovoru Ježíše s učedníky. Další verše (J 6,68–69) se vztahují přímo k Petrovi, který odpovídá Ježíši otázkou, kam by učedníci měli jít. Za povšimnutí stojí kontrast mezi J 6,68–69 a J 6,70–71. Zatímco Petr vyznává Ježíše jako Svatého Božího, v protikladu je zmíněna nevěra Jidáše Iškariotského.

3.2.2 Srovnání se synoptickými evangelií

Petrovo vyznání víry se objevuje i v synoptických evangeliích (Mt 16,13–20; Mk 8,27–30; L 9,18–22), přestože toto vyznání je odlišně formulováno. Zatímco u Jana Petr říká: „ty jsi ten Svatý Boží“ (J 6,69), u synoptiků to je: „Ty jsi Mesiáš, Syn Boha živého“ (Mt 16,16), „Ty jsi Mesiáš“ (Mk 8,29) či „Božího Mesiáše“ (L 9,20). Zatímco u Matouše a Marka se Petrovo vyznání odehrává u Cesareje Filipovy, Lukáš lokalitu nezmiňuje. U synoptiků je otázka podmíněna dotazem „za koho mě lidé pokládají a za koho mě pokládáte vy“. V Janově evangeliu je to v kontextu „Řeči o chlebu života“, ³³ když Ježíše lidé opouštějí.

3.2.3 Výklad textu

Autor se ve verši (J 6,66) zmiňuje, že mnoho učedníků odešlo. Nepochybně to znamenalo, že Ježíšova řeč byla na tehdejší dobu tvrdá a nepřijatelná. Nebyly to informace,

³³ Jeruzalémská bible, zde označuje tento kontext jako „Velikonoce života“; Srov. *Jeruzalémská bible, Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*, str. 1850.

kteří jim Ježíš dal či řekl jako učedníkům. Důležité pro učedníky bylo, jestli dokáží na tuto informaci odpovědět v Duchu Otci.³⁴ Je pravděpodobné, že v Ježíšově době učedníci očekávali od Ježíše spíše výhody pozemské než božské.³⁵ A z toho důvodu zůstalo jen Dvanáct učedníků (apoštolů).³⁶ Je velmi důležité poznamenat, že Jan zde poprvé jmenuje Dvanáct apoštolů.³⁷ Slovo apoštol k označení skupiny Dvanácti se v Janově evangeliu neobjevuje.

Odpovědi na Ježíšovu otázku (J 6,67) se ujímá Šimon Petr (J 6,68). Aniž to sám tuší, stává se mluvčím Dvanácti.³⁸ Šimon Petr na Ježíšova slova odpovídá promptně a zcela otevřeně ke komu mají jít, když vědí, kdo je hlavním smyslem celého jejich života. Petr tímto svým vyznáním dává najevo Ježíši víru v něho.³⁹ Proč by tedy měli učedníci Ježíše opustit a být opuštěni od slova věčného života. Petr svým vyznáním „ty máš slova věčného života“ míní, že Ježíšova slova nejsou jen život, ale i Duch.⁴⁰ Slova „uvěřili a poznali“ jsou v Janovské obci stejná.⁴¹ Vyjádření „Svatý Boží“ se objevuje jako označení důstojnosti Ježíše v Novém zákoně již jen v Mk 1,24 par. L 4,34, a to z úst démona. V Janově evangeliu tento titul „Svatý Boží“ představuje Ježíše jako toho, kdo byl Bohem posvěcen a jím poslán do světa, kdo Boha reprezentuje jako jediný Syn a kdo s Bohem tvoří jednotu (J 10,36–38). Výraz „svatý“ vypovídá o zvláštní blízkosti k Bohu, o podílu na jeho nejvnitřnějším bytí.⁴²

3.3 Petr a mytí nohou (J 13,1–11)

¹Bylo před velikonočními svátky. Ježíš věděl, že přišla jeho hodina, aby z tohoto světa šel k Otci; miloval své, kteří jsou ve světě, a prokázal svou lásku k nim až do konce.

³⁴ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 251.

³⁵ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 118.

³⁶ Apoštol bylo označení pro skupinu mužů, které raná církev chovala v nejvyšší úctě. Je to člověk „pověřený“ Kristem, Apoštolů bylo celkem Dvanáct a po zradě Jidáše Iškariotského byl Jidáš nahrazen Barnabáš, A. F. WALLS, „Apoštol“, str. 44.

³⁷ Označení „Dvanáct“ pro skupinu Ježíšových učedníků se vyskytuje v Janově evangeliu pouze v Jan 6,67.70.71; 20,24.

³⁸ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 118; F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, str. 63; F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 251.

³⁹ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 251–252.

⁴⁰ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 118–119.

⁴¹ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 298.

⁴² Srov. R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, II, str. 111–112.

²Když byli u večeře a ďábel již vložil do srdce Jidáše Iškariotského, syna Šimonova, aby ho zradil, ³Ježíš vstal od stolu a vědom si toho, že mu Otec dal všechno do rukou a že od Boha vyšel a k Bohu odchází, ⁴odložil svrchní šat, vzal lněné plátno a přepásal se; ⁵pak nalil vodu do umyvadla a začal učedníkům umývat nohy a utírat je plátnem, jímž byl přepásán.

⁶Přišel k Šimonu Petrovi a ten mu řekl: „Pane, ty mi chceš mýt nohy?“ ⁷Ježíš mu odpověděl: „Co já činím, nyní nechápeš, potom však to pochopíš.“ ⁸Petr mu řekl: „Nikdy mi nebudeš mýt nohy!“ Ježíš odpověděl: „Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se mnou podíl.“ ⁹Řekl mu Šimon Petr: „Pane, pak tedy nejenom nohy, ale i ruce a hlavu!“

¹⁰Ježíš mu řekl: „Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt, neboť je celý čistý. I vy jste čisti, ale ne všichni.“

¹¹Věděl, kdo ho zradí, a proto řekl: Ne všichni jste čisti.

3.3.1 Kontext a struktura textu

Text je součástí perikopy „Umývání nohou učedníkům“ (J 13,1–20) a patří do širšího kontextu „Poslední Ježíšova večeře s učedníky a loučení se s nimi!“ (J 13,1–30)⁴³. Textu předchází úryvek „Závěr: nevíra Židů“ (J 12,37–50)⁴⁴, jež patří do širšího kontextu konce veřejného působení Ježíšova života. Úryvek končí veršem poslání Ježíše na tento svět a textem, kdo Ježíše poslal (J 12,44–50). Po textu následuje vysvětlení, proč Ježíš učedníkům umýval nohy a zda je učedník větší nežli Pán (J 13,12–16).

Text, který se pokusíme vyložit v této podkapitole, má následující části. Oznámení Ježíšova odchodu k Otci (J 13,1). Označení Ježíšova zrádce, který jej vydá židům (J 13,2–4). Začátek umývání nohou učedníkům (J 13,5). Umývání nohou Šimonovi Petrovi, Petrův vzdor a požadavek umývání Petrova celého těla (J 13,6–9). Text je zakončen Ježíšovým vysvětlením, proč stačí být umytý jen na nohou, nikoliv celý (J 13,10). A nakonec oznámení učedníkům, že Ježíše zradí ten, kdo není čistý (J 13,11).

3.3.2 Srovnání se synoptickými evangelií

Celý tento text se vyskytuje pouze v Janově evangeliu. Synoptici událost umývání nepopisují.

⁴³ Srov. Jeruzalémská bible, Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou, str. 1869.

⁴⁴ Srov. Jeruzalémská bible, Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou, str. 1866.

3.3.3 Výklad textu

Událost umývání nohou by se dala vyložit dle J 13,6–11 a J 13,12–20 dvojím způsobem. Zatímco druhá část je více moralizující, první část označuje Ježíšovo vydání se.⁴⁵ Text umývání nohou je zakončen veršem J 13,20. Z textu je patrné, že přišla Ježíšova hodina, kdy se má vrátit k Otci, jak ho Otec poslal. Učedníci to však ještě netuší. Ježíš v srdci poznal, že Jidáš jej zradí, leč učedníci byli stále v nevědomosti. Ježíš ve verších J 13,1–5 naznačuje smysl učednictví svou dokonalou láskou až do konce⁴⁶ a příkladem k následování. Ježíš zde ukazuje na svou dokonalou lásku skutkem plné odevzdanosti. Aby Ježíš předvedl učedníkům, co to znamená dokonalá láska, vstává od stolu, z mistra „rabbi“ se stává služebníkem a začíná učedníkům umývat nohy.⁴⁷ Umývání nohou nemá smysl očistný či hygienický, nýbrž vyjadřuje celý Ježíšův život. Položit svůj život za druhé.⁴⁸ Vždyť Ježíš nepřišel na svět, aby si dal sloužit, ale aby sloužil. I když Ježíš vidí v Jidášovi zrádce, přece se nebojí. Ježíš se obětuje až do krajnosti a umývá nohy i Jidášovi, svému zrádci a nepříteli.

Nyní se zaměříme na výklad textu J 13,6–11. Petr v těchto verších a zejména J 13,6–8 vůbec nechápe, co mu Ježíš hodlá udělat a snaží se hledat v Ježíšově skutku světské gesto. Jakmile jej Ježíš přesvědčí, tak obrátí reakci do absolutismu.⁴⁹ Petr v Ježíšových činech nechápe Boží záměr. Ježíš jej však upozorňuje, že to pochopí až později. Umývání nohou znamená symboliku Ježíšovy smrti.⁵⁰ Také to znamená mít podíl v nebeském království a toto Petr odmítá a bohužel nechápe. Petr zde netuší, že umývání nohou také znamená projev sebe obětující se lásky a cestu, která ho čeká při jeho následování Ježíše, ke které bude vyzván v 21. kapitole Janova evangelia. Verše J 13,9–11 a Petrovy opětovné výhrady mají specifickou symboliku křtu.⁵¹ Kdo se umyl celý, nemusí se již opětovně koupat, ale stačí si umýt nohy a hříchy mu budou odpuštěny.⁵²

Jinak bychom událost umývání nohou mohli vidět z pohledu Petra. „Ty mně budeš umývat nohy?“. „Ty“, můj Pán, „mně“, nehodnému, „budeš umývat nohy“? Tato služba je nejnižší, jakou Petr zná a nedovede si představit Ježíše v tak podřadné službě. Ježíš přece

⁴⁵ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 394.

⁴⁶ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 212.

⁴⁷ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 396–397.

⁴⁸ Srov. F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, str. 132.

⁴⁹ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 565.

⁵⁰ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 566.

⁵¹ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 397.

⁵² Srov. R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, III, str. 21–22.

uzdravoval nemocné, slepé, vzkřísil Lazara a má umývat nohy?⁵³ Pán mu však naznačuje, že význam umytí nohou pochopí později. Pokud bychom slova hlavu (úmysl) a ruce (skutky) vztáhli na těžké hříchy, pak bychom mohli říci, že po koupeli jsme již čisti a je třeba si jen umýt nohy, které by mohly znamenat lehké hříchy.⁵⁴ Je jedno kolik částí těla si umyjeme. Počet totiž neznamená množství hříchů.⁵⁵ V J 13,9 je představen Petr v neosvícené horlivosti víry (srov. J 13,37), což je jeho rysem, který je ještě zdůrazněn v J 21,7.⁵⁶

Při dalším pohledu by tyto verše mohly být chápány jako akt lásky. Celý klíč symbolismu leží v konverzaci mezi Ježíšem a Petrem.⁵⁷ Samotný proces umývání obsahuje hluboké teologické myšlenky. Bez umytí nohou učedníci nebudou mít podíl na spáse.⁵⁸ Ve verši J 13,8 se vyskytuje důležitý pojem „podíl“. Znamená to nejen mít podíl nejen jako učedník na Kristově životě, ale také v jeho smrti a vzkříšení.

Z posledních veršů J 13,10–11 je patrné, že ačkoliv byl Jidáš Ježíšem umyt, tak Jidášovo srdce zůstalo nezměněno, ale stále naplněno ďáblem s úmyslem zradit Ježíše. Událost umývání nohou nezměnila Jidášovo smýšlení, natož aby způsobila pochopení celého významu. Jidáš nedokázal své srdce otevřít.⁵⁹

3.4 Petr a učedník, kterého Ježíš miloval, při Poslední večeři (J 13,21–26/30)

²¹Když to Ježíš řekl, v hlubokém zármutku dosvědčil: „Amen, amen, pravím vám, jeden z vás mě zradí.“

²²Učedníci se dívali jeden na druhého v nejistotě, o kom to mluví.²³ Jeden z učedníků, kterého Ježíš miloval, byl u stolu po jeho boku. ²⁴Na toho se Šimon obrátil a řekl: „Zeptej se, o kom to mluví!“

²⁵Ten učedník se naklonil těsně k Ježíšovi a zeptal se: „Pane, kdo to je?“

⁵³ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 214.

⁵⁴ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 215.

⁵⁵ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 566.

⁵⁶ Srov. R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, III, str. 22.

⁵⁷ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 564–565.

⁵⁸ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 565–566.

⁵⁹ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 568.

²⁶Ježíš odpověděl: „Je to ten, pro koho omočím tuto skývu chleba a podám mu ji.“ Omočil tedy skývu, vzal ji a dal Jidášovi Iškariotskému, synu Šimonovu. ²⁷Tedy, po té skývě, vstoupil do něho satan. Ježíš mu řekl: „Co chceš učinit, učiň hned!“ ²⁸Nikdo u stolu nepochopil, proč mu to řekl. ²⁹Protože měl Jidáš u sebe pokladnici, domnívali se někteří, že ho poslal nakoupit, co potřebují na svátky, nebo dát něco chudým. ³⁰Jidáš přijal skývu, a hned vyšel ven. Byla noc.

3.4.1 Kontext a struktura textu

Text je součástí delší perikopy „Poslední Ježíšova večeře s učedníky a loučení se s nimi“ (J 13,1–17,26)⁶⁰. Úryvek popisuje událost Petra při poslední večeři v okamžiku označení zrádce (J 13,21–30). Předchází ji perikopa o „Umývání nohou učedníkům“ (J 13,1–20), které byla věnována předcházející podkapitola. Po tomto textu následuje perikopa „O Ježíšově odchodu“ (J 13,31–35) a „Ohlášení Petrova zapření“ (J 13,36–38), kterému bude věnována podkapitola následující.

Text by se dal rozdělit do následujících částí. V první části Ježíš oznámí zradu jednoho z učedníků (J 13,21). Dále text pokračuje zjišťováním učedníků, kdo je ten zrádce (J 13,22–25). Ježíš označí zrádce omočením sousta, které nemá nic společného s ustanovením eucharistie (J 13,26–30).

3.4.2 Srovnání se synoptickými evangelií

Pokud se pokusíme srovnat text se synoptickými evangelií, nalezneme jej u všech evangelistů (Mt 26,20–25; Mk 14,17–21; L 22,21–23). Pouze v Janově evangeliu je zmíněn dialog Šimona Petra s milovaným učedníkem.

3.4.3 Výklad textu

V této části Janova evangelia se poprvé objevuje „učedník, kterého Ježíš miloval“. Jak bychom mohli z verše J 13,24 usuzovat, Petr je zde podřízen milovanému učedníkovi, jako by onen milovaný učedník měl přístup k informacím, které zná pouze on a Ježíš.⁶¹ V dalším verši

⁶⁰ Srov. *Jeruzalémská bible, Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*, str. 1869.

⁶¹ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 406.

se ale milovaný učedník ptá Ježíše, kdo je zrádce, čímž můžeme vyvrátit pochybnost o podřízenosti Petra milovanému učedníku.

Ve verších J 6,66–69 byl Petr představen v roli mluvčího. Podíváme-li se ve světle těchto veršů na verše J 13,23.25, mohli bychom se podívat, proč na Ježíšových prsou neleží Petr, ale milovaný učedník. Poloha milovaného učedníka je v perikopě zmíněna dvakrát, což zdůrazňuje lásku a oddanost milovaného učedníka. Tento vztah by mohl odpovídat vztahu mezi Ježíšem a Bohem Otcem, který je popsán v J 1,18.⁶² Ačkoliv učedníci již delší dobu chodili s Ježíšem, lze vidět, že neměli vůbec představu o zrádci ve svých řadách. Zatímco Ježíš viděl do hloubi srdce každého z nich.⁶³ Oba dva učedníci zde představují jak lásku k Ježíši v případě milovaného učedníka, tak v případě Šimona Petra i autoritu vůči ostatním učedníkům. Můžeme si myslet, že Petr měl strach či obavu zeptat se Pána, a tudíž tuto otázku přenechává milovanému učedníkovi. Je také možné se domnívat, že milovaný učedník měl vyšší privilegia než Petr, a tudíž měl právo mluvit s Pánem.⁶⁴

3.5 Ohlášení Petrova zapření (J 13,36–38)

³⁶Šimon Petr mu řekl: „Pane, kam odcházíš?“ Ježíš odpověděl: „Kam já jdu, tam mne nyní následovat nemůžeš; budeš mne však následovat později.“ ³⁷Šimon Petr mu řekl: „Pane, proč tě nemohu nyní následovat? Svůj život za tebe položím.“

³⁸Ježíš odpověděl: „Svůj život za mne položíš? Amen, amen, pravím tobě: Než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš.“

3.5.1 Kontext a struktura textu

Text je součástí delší perikopy „Poslední Ježíšova večeře s učedníky a loučení se s nimi“ (J 13,1–17,26)⁶⁵. Tento text patří k části zvané „O Ježíšově odchodu“ (J 13,31–38). „Ohlášení Petrova zapření“ předchází „První oznámení odchodu“ (J 13,31–35), jehož součástí

⁶² Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 577; F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 410.

⁶³ Sušil k tomu uvádí, že Petr byl stále „neočištěn“ od světských záležitostí, a tudíž nemohl vidět do srdcí zbylých apoštolů, což byl také důvod, proč se ptá milovaného učedníka. Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 218.

⁶⁴ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 574.

⁶⁵ Srov. *Jeruzalémská bible, Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*, str. 1869.

je Ježíšovo přikázání lásky (J 13,34–35). Po těchto verších následuje pasáž o upevnění víry učedníků a odchod Ježíše do nebeského království (J 14,1–4). Je určitě zajímavé zmínit, že zatímco v části zvané „podání sousta“ mluví Ježíš pouze k Petrovi (J 13,31–38), v další kapitole už Ježíš mluví ke všem učedníkům (J 14,1–31).⁶⁶

Samotný text by se dal rozdělit na dialog mezi Petrem a Ježíšem (J 13,36–37) a ohlášení Petrova zapření (J 13,38).

3.5.2 Srovnání se synoptickými evangelií

Text J 13,36–38 má paralely v synoptických evangeliích: Mk 14,26–31; Mt 26,33–35; L 22,33–34. U Matouše, Marka a Lukáše je zmíněno ohlášení Petrova zapření v obráceném pořadí. U Matouše a Marka následuje opětovné ujištění Petra, že Ježíše nezapře.⁶⁷ Lukáš ani Jan se o tomto utvrzení vůbec nezmiňují.

U Matouše a Marka předpověď Petrova zapření zaznívá z Ježíšových úst po Poslední večeři cestou na Olivovou horu, zatímco v L 22,34 a v Janově evangeliu Ježíš tuto předpověď pronáší během této večeře.

Srovnání této pasáže se synoptickými evangelií ukazuje značné rozdíly: jiné začlenění scény, jiné strukturální uspořádání dialogu a odlišné znění formulace výroku o zapření. Např. u Marek a Matouš se rozhovor odehrává již na cestě na Olivovou horu, zatímco u Lukáše ještě ve večeřadle, a to poté, co Ježíš Petrovi sdělil, že se za něho modlil (což uvádí pouze Lukáš).

3.5.3 Výklad textu

Celé tyto tři verše naznačují předpověď Petrova zapření. Důležité jsou zde dva body. První je Petrovo prohlášení, že doprovodí Ježíše na smrt či dokonce zachrání Ježíšův život a obětuje svůj.⁶⁸ Scéna má zároveň hluboké teologické náznaky.

Ve verši J 13,36 se Petr ptá, kam Ježíš jde, což je otázka na oznámení ve verši J 13,33. Mohli bychom se divit, proč se Petr ptá, když ví, že Ježíš je Syn Boží a že Ježíš odejde k Otci. Zároveň Ježíš Petrovi odpovídá, že s Ježíšem jít nemůže, neboť první musí odejít z toho světa k Bohu. Otci Ježíš a teprve pak jej může následovat Petr a další Ježíšovi učedníci. Petr bude

⁶⁶ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 608–616.

⁶⁷ Srov. S. BEDŘICH – P. SVOBODA, *Česká synopse evangelií*, str. 100.

⁶⁸ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 614–616.

následovat Ježíše svou smrtí a ukřižováním. Ale Ježíš jako první musí otevřít křížovou cestu k Otci. Jakmile Ježíše Otec oslaví, pak bude moci Petr a ostatní jít za ním a položit svůj život. Zdá se, že Petr Ježíše vůbec nepochopil.⁶⁹ Petr se nejprve musí očistit od svých vad a mylných předpokladů, a teprve pak jít za Ježíšem.⁷⁰

Ve verši J 13,37 se Petr opět ptá, proč nemůže jít s Ježíšem, a aby zdůraznil, že to myslí vážně, přidává i své „troufalé“ tvrzení, že za Ježíše položí svůj život. Je to nepochybně hrdinské gesto, ale Petr sám netuší, o čem mluví a může nám připadat naivní, příliš sebevědomé, což Ježíš odmítá. A proto jej v následujícím verši Ježíš pokoří a oznámí Petrovi, že ho zapře. V J 10,11 je zmíněno, že dobrý pastýř je ten, kdo je ochoten položit život za své ovce a Petr se o tato slova opírá, aniž si dovede představit, jak náročné jsou požadavky na pastýře.⁷¹ Petr ještě nedošel k poznání, že Ježíš hodlá odejít k Otci, ale myslí spíše pozemskou cestu. Položit život za Ježíše znamená bezvýhradnou lásku a sám Ježíš to žádá. Petr má v sobě pýchu, a proto hodlá za Ježíše položit svůj život.⁷² Předpověď v J 13,38 se naplnila v J 18,17–18,25–27.

V druhém bodě je Petr Ježíšem hluboce zraněn tím, že Ježíš předpovídá Petrovu zradu. Tato událost musela být pro Petra obrovská rána do srdce. Petr, který byl plný lásky k Ježíšovi, se setká s takovým ponížením před ostatními učedníky.

3.6 Petr a veleknězův sluha (J 18,10–11)

¹⁰*Šimon Petr vytasil meč, který měl u sebe, zasáhl jednoho veleknězova sluhu a uťal mu ucho. Ten sluha se jmenoval Malchos.*

¹¹*Ježíš řekl Petrovi: „Schovej ten meč do pochvy! Což nemám pít kalich, který mi dal Otec?“*

⁶⁹ Srov. F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, str. 140; F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 409.

⁷⁰ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 223.

⁷¹ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 616; F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 409.

⁷² Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 223.

3.6.1 Kontext a struktura textu

Tyto dva verše patří do perikopy „Zatčení“ (J 18,1–11). Zatčení se odehrává u potoka Cedron,⁷³ kdy zatýkáci skupina v čele s Jidášem jde zatknout Ježíše, který byl s učedníky (J 18,1–7). Evangelista Jan líčí předvedení Ježíše před Annáše⁷⁴ a Kaifáše⁷⁵ (J 18,12–14).

Text se dělí na část, kdy Šimon Petr vytasí meč a utne veleknězovu sluhovi ucho (J 18,10), a napomenutí Šimona Petra Ježíšem, aby zastrčil meč do pochvy a oznámení, že Ježíš musí plnit vůli nebeského Otce (J 18,11).

3.6.2 Srovnání se synoptickými evangelií

Co se týče srovnání se synoptiky, pak Ježíšovo zatčení je zmíněno ve všech čtyřech evangeliích (Mt 26, 47–56; Mk 14, 43–52; L 22, 47–53). Je určitě zajímavé podotknout, že pouze u Jana je přímo zmíněn Petr jako učedník, který ut'al veleknězovu služebníku ucho, zatímco v ostatních evangeliích je to „jeden z nich“ (L 22,50; Mt 26,50), popř. „tu jeden z těch, kdo stáli kolem“ (Mk 14,47). Lukáš ještě k tomu jako jediný z evangelistů dodává, že se Ježíš dotkl se ucha a uzdravil ho (L 22,51). Pouze v Janově evangeliu je sděleno, že veleknězův služebník se jmenoval Malchos (J 18,10).

3.6.3 Výklad textu

Můžeme se ptát, proč zrovna Petr byl označen v Janově evangeliu jako učedník, který ut'al služebníkovi ucho. Pravděpodobně byl Petr vznětlivé povahy, jak si můžeme povšimnout v J 13,37.⁷⁶ Petr pravděpodobně ut'al služebníkovo pravé ucho proto, že pravostranné orgány byly podle tehdejší tradice zákona cennější.⁷⁷ Bezesporu lze z úryvku vidět, že Petr se snaží zabránit Ježíšovu zatčení lidskou silou, zatímco Ježíš říká Petrovi, aby se vyvaroval násilí. Je

⁷³ Apoštol bylo označení pro skupinu mužů, které raná církev chovala v nejvyšší úctě. Je to člověk „pověřený“ Kristem, Apoštolů bylo celkem Dvanáct a po zradě Jidáše Iškariotského byl Jidáš nahrazen Barnabáš, A. F. WALLS, „Apoštol“, str. 44.

⁷⁴ Annáš, syn Šétův, byl jmenován veleknězem r. 6 po Kr. A sesazen r. 15 po Kr. NZ ho uvádí jako velekněze i po r. 15 po Kr., D. R. HALL, „Annáš“, str. 30–31.

⁷⁵ Kaifáš, původním jménem Josef působil jako velekněz od r. 18 do r. 36 po Kr., kdy ho sesadil Vitellius, správce Sýrie. Byl zeťem Annáše a zřejmě s ním úzce spolupracoval, D. R. HALL, „Kaifáš“, str. 474.

⁷⁶ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 273; R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 812.

⁷⁷ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 812.

to obrovský kontrast mezi Petrovým a Ježíšovým chováním.⁷⁸ Je jistě neméně zajímavé, že událost useknutí ucha Petrem je zmiňována pouze u Jana a nemůžeme ověřit její pravdivost. Je však nepravděpodobné, že by si ji Jan vymyslel.⁷⁹ Jak jméno Petra, tak jméno veleknězova služebníka „Malchos“ pochází z tradice, kterou evangelista Jan převzal.⁸⁰ Ježíš Petrovi jasně ukazuje, že jeho úkolem je plnit vůli nebeského Otce a Petr mu v tom nesmí bránit.⁸¹

3.7 Petrovo zapření Ježíše (J 18,15–18.25–27)

¹⁵Za Ježíšem šel Šimon Petr a jiný učedník. Ten učedník byl znám veleknězi a vešel s Ježíšem do nádvoří veleknězova domu. ¹⁶Petr zůstal venku před vraty. Ten druhý učedník, který byl znám veleknězi, vyšel, promluvil s vrátnou a zavedl Petra dovnitř. ¹⁷Tu řekla služka vrátná Petrovi: „Nepatříš i ty k učedníkům toho člověka?“ On řekl: „Nepatřím.“ ¹⁸Poněvadž bylo chladno, udělali si sluhové a strážci oheň a stáli kolem něho, aby se ohřáli. I Petr stál s nimi a ohříval se.

²⁵Šimon Petr stál ještě u ohně a ohříval se. Řekli mu: „Nejsi i ty z jeho učedníků?“ On to zapřel: „Nejsem.“ ²⁶Jeden z veleknězových sluhů, příbuzný toho, jemuž Petr uťal ucho, řekl: „Což jsem tě s ním neviděl v zahradě?“ ²⁷Petr opět zapřel; a vtom zakokrhá kohout.

3.7.1 Kontext a struktura textu

Petrovo zapření je propojeno se zprávou o výslechu, jenž je součástí perikop: „Ježíš před Annášem a Kaifášem.“ (J 18,12–24) a „Petrovo zapření“ (J 18,25–27)⁸². Text J 18,15–18 následuje po verších, kdy vojenský oddíl vede Ježíše k Annášovi, tchánovi Kaifáše (J 18,12–14). Mezi J 18,18 a J 18,25 jsou verše, kdy se velekněz dotazuje Ježíše na jeho učení a jeho učedníky. Po verších J 18,25–27 následuje perikopa „Ježíš před Pilátem“ (J 18,28–40).

Verše, kterými se budeme zabývat v této podkapitole, mají následující strukturu. Verše J 18,15–18 se týkají Petra a otázek na jeho osobu, zdali je učedníkem Ježíšovým. Což je předzvěst Petrova zapření. V těchto verších Petr zapře Ježíše poprvé. Verše J 18,25–27

⁷⁸ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 814.

⁷⁹ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 816.

⁸⁰ Srov. R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, III, str. 256.

⁸¹ Srov. F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, str. 178; F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 503–504.

⁸² Srov. *Bible: Písmo svaté starého a nového zákona (včetně deuterokanonických knih): Český ekumenický překlad*, Praha: Česká biblická společnost, 2016²², str. 1876

obsahují dva dotazy na Petra, zdali je jedním z Ježíšových učedníků (J 18,25–26) a následné zakokrhání kohouta po Petrově zapření (J 18,27).

3.7.2 Srovnání se synoptickými evangelií

Událost se vyskytuje u všech evangelistů, a to konkrétně Mt 26,58.69–75; Mk 14,54.66–72; a L 22,54–62. Pouze Lukáš zmiňuje Ježíšovo zatčení a Petrovo trojí zapření jako souvislý příběh. Mt a Mk oddělují zatčení od Petrova trojího zapření scénou nočního soudu před velekněžími.⁸³ Mt a Mk zmiňují Petrovo zapření téměř stejně. Je vhodné podotknout, že L 22,61 přidává větu o tom, že se Ježíš podívá na Petra a teprve poté zakokrhá kohout. Drobný rozdíl mezi synoptiky a Janovým evangeliem je také v tom, že Petrovo zapření je přerušeno otázkami na Ježíšovy učedníky a na jeho učení.⁸⁴ Scéna Petrova zapření se také na rozdíl od synoptiků odlišuje v detailech, kdy Petr je výslovně tázan na svůj vztah k Ježíšovi.⁸⁵

3.7.3 Výklad textu

Když byl Ježíš předváděn před Kaifáše, šli za ním Petr a jiný učedník. Je vidět, že oba učedníci hrají v Janově evangeliu důležitou roli (J 1,37–42). Dle textu je to učedník, který se znal s veleknězem. Již na začátku se Petra zeptá vrátná, jestli nepatřil k Ježíšovým učedníkům, čímž dojde k prvnímu zapření. Petr je zde opět zmíněn jako první učedník a musí se tak jednat o významného učedníka (J 1,41–42; J 6,68–69; J 13,36–38). Na druhou stranu se Jan málo zmiňuje o Petrově lítosti.⁸⁶ Z verše J 18,15–18 se také můžeme ptát, proč Petr nevstoupil hned, ale čekal, až mu jiný učedník zjednal vstup do dvora. Jiný učedník, jenž vešel ve známost veleknězi, ještě neznamena, že byl s veleknězem v příbuzenském vztahu, ale že byl veleknězi známý. Odpovědí na to může být okolnost, která je zmíněna pouze u Jana, a to, že Petr zranil veleknězova služebníka, a tudíž vešel v obecnou známost a měl strach.⁸⁷ Mohla to být Petrova zkouška víry, jestli je ochoten se veřejně přiznat k Ježíšovu

⁸³ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 837.

⁸⁴ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 506.

⁸⁵ Srov. F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, str. 179.

⁸⁶ Srov. F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, str. 179.

⁸⁷ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 275–276; R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 822.

následovnictví, a i když zapřel a následně litoval, ukázal mnoha dalším cestu, jak přijmout pokání, když zaprou Ježíše.⁸⁸ Je ale zajisté pozoruhodné, že Petr a druhý učedník následovali Ježíše, zatímco ostatní učedníci ho opustili.⁸⁹ Milovaný učedník se objevuje téměř vždy ve spojení s Petrem; rovněž ve vyprávění o prázdném hrobu je „učedník, kterého Ježíš miloval“ rovněž představen jako „jiný učedník“ (J 20,2.3.4.8). Trojnásobné Petrovo zapření bude mít rozhodující vliv na Petrovo odčinění zapření třemi potvrzeními Petrovi lásky, které není zmíněno v synoptických evangeliích. V zapřeních lze rovněž pozorovat důležitý prvek. Bez Boží pomoci člověk není schopen odolat pokušení. A toto bylo potřeba ukázat na samotné skále církve, kterou byl jmenován Šimon Petr samotným Kristem.⁹⁰ Petrovo zapření bylo způsobeno strachem před lidmi.⁹¹ Verše J 18,25–27 jsou naplněním proroctví, které Ježíš předpověděl ve verši J 13,38.

3.8 Návštěva hrobu Petrem a učedníkem, kterého Ježíš miloval (J 20,1–10)

¹*První den po sobotě, když ještě byla tma, šla Marie Magdalská k hrobu a spatřila, že kámen je od hrobu odvalen. ²Běžela k Šimonu Petrovi a k tomu učedníkovi, kterého Ježíš miloval, a řekla jim: „Vzali Pána z hrobu, a nevíme, kam ho položili.“*

³*Petr a ten druhý učedník vstali a šli k hrobu. ⁴Oba dva běželi, ale ten druhý učedník předběhl Petra a byl u hrobu první. ⁵Sehnul se a viděl tam ležet lněná plátna, ale dovnitř nevěšel.*

⁶*Po něm přišel Šimon Petr a vešel do hrobu. Uviděl tam ležet lněná plátna, ⁷ale šátek, jímž ovázali Ježíšovu hlavu, neležel mezi plátny, nýbrž byl svinut na jiném místě. ⁸Potom vešel dovnitř i ten druhý učedník, který přišel k hrobu dřív; spatřil vše a uvěřil.*

⁹*Dosud totiž nevěděli, že podle Písma musí vstát z mrtvých. ¹⁰Oba učedníci se pak vrátili domů.*

⁸⁸ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 841.

⁸⁹ Podle Mk 14,50: „Všichni ho opustili a utekli“, zatímco v J 18,8 se uvádí: „Řekl jsem vám, že jsem to já. Hledáte-li mne, nechte ostatní odejít.“

⁹⁰ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 277.

⁹¹ Srov. F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, str. 179.

3.8.1 Kontext a struktura textu

Text J 20,1–10 popisuje návštěvu hrobu Petrem a „učedníkem, kterého Ježíš miloval“, pro kterou dává podnět Marie Magdalská, jež tento hrob navštívila. Tomuto textu předchází zpráva o Ježíšově pohřbu (J 19,38–42). V J 20,11–18 pak líčí událost zjevení vzkříšeného Ježíše Marii Magdalské, jež je připravena zjevením dvou andělů v hrobu (J 20,11.12). Úryvek je možné rozdělit následovně. Zjištění prázdného hrobu a zvěstování této informace Šimonu Petrovi a druhému učedníku (J 20,1–2). Běh Šimona Petra a druhého učedníka ke hrobu (J 20,3–5). Návštěva hrobu Šimonem Petrem a druhým učedníkem (J 20,6–8). Potvrzení Ježíšových slov o zmrtvýchvstání Petrem (J 20,9–10).

3.8.2 Srovnání se synoptickými evangelií

Tak jako zapření Petra tak i objevení prázdného hrobu je zmíněno ve všech evangeliích (Mt 28,1–8; Mk 16,1–8; L 24,1–12). Mk a Mt se o běhu Šimona Petra vůbec nezmiňují, pouze o Marii z Magdaly. Lukáš stejně jako ostatní dva synoptici vypráví o Marii z Magdaly, ale přidává krátkou zmínku o Šimonu Petrovi (L 24,12) a jeho návštěvě hrobu. U Jana jde ke hrobu Marie sama, zatímco u synoptiků jde s dalšími ženami.

3.8.3 Výklad textu

Marie utíká po objevení prázdného hrobu ke dvěma nejdůležitějším učedníkům. Janovo evangelium zde opět potvrzuje, že Šimon Petr, zmíněn jako první, a milovaný učedník budou hrát důležité role v dějinách církve.⁹² Jelikož oba učedníci byli ve spěchu, jdou se přesvědčit o pravdivosti slov, že hrob je prázdný. Následuje běh učedníků ke hrobu, který se někdy nazývá „Teologický běh o závod“.⁹³ Milovaný učedník doběhl první, jak je zmíněno v J 20,4. V janovské komunitě byl jmenován milovaný učedník, zatímco učedníci jej označují jako druhý učedník.⁹⁴ Ale jelikož je Šimon Petr označen za skálu (J 1,42), nechává jej nahlédnout do hrobu jako prvního. Potvrzuje tím Petřův primát, ať již Petrovo vyznání či roli mluvčího v J 6,66–69, Petrovo zapření v J 13,36–38 či sesbírání Petrovi odvahy jít dál v J

⁹² Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 538.

⁹³ Srov. F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, str. 195.

⁹⁴ Srov. P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 244.

18,10–11 a následujících verších. Milovaného učedníka Ježíš zvláště miluje, Petr je nositelem autority, kterou ustanovil Ježíš. Je důležité říci, že jakmile Petr vstoupil do hrobu, nevíme vůbec nic o jeho reakci.⁹⁵ Zatímco druhý učedník uvěřil, jakmile vstoupil do hrobu a uviděl roušku poskládanou (J 20,8). Petr pravděpodobně ještě nedostal dar víry ve vzkříšení a musí nejprve třikrát vyznat lásku, která teprve má přijít. Petr, na rozdíl od milovaného učedníka, neměl zkušenost prázdného hrobu. Pokud by Petr a milovaný učedník rozuměli Písmu, pak by získali poznání ještě před vstoupením do prázdného hrobu, že Ježíšovo vzkříšení je nutné z hlediska dějin spásy (J 20,9).⁹⁶ Teprve zde je druhý učedník spojován s učedníkem, kterého Ježíš miloval (J 21,2). Je vhodné podotknout, že když Petr a druhý učedník vybíhali ke hrobu, Petr byl jmenovaný jako první, ačkoliv vyběhli společně. Petr je od té doby ještě stále nevěřící až do J 21. Pokud bychom se na text podívali i pohledu milovaného učedníka, mohli bychom upozorovat, že hlavní roli v textu nemá Petr, ale milovaný učedník, který má roli Ježíšovy lásky.⁹⁷ V obrazu Petra, který vešel do hrobu jako první, lze vidět analogii s křesťany. Často horlíme pro Krista, ale musíme se řídit autoritou církve, kterou je v našem textu Petr, v dnešní době ji představují kněží.

3.9 Ježíšovo zjevení u jezera Tiberiadského (J 21,1–14)

¹Potom se Ježíš opět zjevil učedníkům u jezera Tiberiadského. ²Stalo se to takto: Byli spolu Šimon Petr, Tomáš, jinak Didymos, Natanael z Kány Galilejské, synové Zebedeovi a ještě dva z jeho učedníků. ³Šimon Petr jim řekl: „Jdu lovit ryby.“ Odpověděli mu: „I my půjdeme s tebou.“ Šli a vstoupili na loď. Té noci však nic neulovili.

⁴Když začalo svítat, stál Ježíš na břehu, ale učedníci nevěděli, že je to on. ⁵Ježíš jim řekl: „Děti, nemáte něco k jídlu?“ Odpověděli: „Nemáme.“ ⁶Řekl jim: „Hodte síť na pravou stranu lodi, tam ryby najdete.“ Hodili síť a nemohli ji ani utáhnout pro množství ryb. ⁷Onen učedník, kterého Ježíš miloval, řekl Petrovi: „To je Pán!“ Jakmile Šimon Petr uslyšel, že je to Pán, přehodil si plášť – byl totiž svlečen – a brodil se k němu vodou. ⁸Ostatní učedníci přijeli na lodi – nebyli daleko od břehu, jen asi dvě stě loket – a táhli za sebou síť s rybami.

⁹Když vstoupili na břeh, spatřili ohniště a na něm rybu a chléb. ¹⁰Ježíš jim řekl: „Přineste několik ryb z toho, co jste nalovili!“ ¹¹Šimon Petr šel a vytáhl na břeh síť plnou

⁹⁵ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 539.

⁹⁶ Srov. P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 247.

⁹⁷ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 1007.

velkých ryb, bylo jich sto padesát tři; a ač jich bylo tolik, síť se neprotrhla. ¹²Ježíš jim řekl: „Pojďte jíst!“ A nikdo z učedníků se ho neodvážil zeptat: „Kdo jsi?“ Věděli, že je to Pán. ¹³Ježíš šel, vzal chléb a dával jim; stejně i rybu. ¹⁴To se již potřetí zjevil učedníkům po svém vzkříšení.

3.9.1 Kontext a struktura textu

Celá 21. kapitola se týká zjevení v Galileji, na jejímž konci je druhý závěr evangelia. Pokud přihlídneme jak k jazykovým a literárním zvláštnostem textu, tak také k jeho důrazům z hlediska obsahového (osoba Petra a jeho vztah k milovanému učedníkovi), pak je možné se domnívat, že autor této závěrečné kapitoly je odlišný od evangelisty Jana.⁹⁸ Janovo evangelium muselo být touto kapitolou doplněno velmi v rané době, jelikož nikdy nebylo rozšiřováno bez 21. kapitoly.⁹⁹

Kapitola vykazuje určité jazykové odlišnosti.¹⁰⁰ Je považována za dodatek k evangeliu. Je vhodné poznamenat, že všechny textové tradice obsahují tuto kapitolu.¹⁰¹ Důležitým motivem pro přidání 21. kapitoly byl, dle redaktorů, úmysl neztratit tak důležitý materiál a z důvodu zdůraznění teologických témat.¹⁰²

Text samotný je perikopa „Zjevení v Galileji“ (J 21,1–14) a pojednává o zázračném úlovku ryb a snídani. Následující „Rozhovor s Šimonem Petrem“ (J 21,15–19) vyjadřuje úlohu pastýře Petra v podání milovaného učedníka, který vypráví tento příběh.¹⁰³ Tomuto textu se budeme věnovat v následující podkapitole. Textu předchází perikopa „Dvojí zjevení v Jeruzalémě“ (J 20,19–29)¹⁰⁴ a první závěr Janova evangelia zvaný jako perikopa „První dovětek“ (J 20,30–31). Text 21. kapitoly připojil buďto evangelista sám, nebo jeden z jeho učedníků.

⁹⁸ Takto např. R. E. BROWN, *The Gospel*, II, str. 1079–1082; J. SCHNEIDER, *Das Evangelium nach Johannes*, str. 327; J. BLANK, *Das Evangelium*, str. 193; R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, III, str. 416–417; J. BECKER, *Das Evangelium*, II, str. 634–635.

⁹⁹ Srov. P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 279–280.

¹⁰⁰ Srov. L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, str. 119.

¹⁰¹ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 565.

¹⁰² Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 1081.

¹⁰³ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 566.

¹⁰⁴ Srov. *Bible: Písmo svaté starého a nového zákona (včetně deuterokanonických knih): Český ekumenický překlad*, str. 1880.

Co se týče textu, ten bychom mohli rozdělit do tří oddílů. Verše J 21,1–3 se týkají rybářské výpravy a následnému zjevení Ježíše sedmi učedníkům. Následující verše J 21,4–8 popisují bohatý rybolov a poznání Ježíše milovaným učedníkem a Šimonem Petrem. Poslední část veršů J 21,9–14 se týká společného jídla apoštolů s Ježíšem. Zde se dozvídáme, že to bylo potřetí, co se Ježíš zjevil svým učedníkům.¹⁰⁵

3.9.2 Srovnání se synoptickými evangelií

Tato část textu se vyskytuje pouze v Janově evangeliu. Úryvek J 21,1–14 má paralelu v L 5,1–11, kde se objevuje též motiv rybolovu ve spojitosti se zvláštním postavením Petra a jeho pověřením. Navzdory četným odlišnostem lukášovské a janovské verze se můžeme domnívat, že jde o vyprávění stejného zázraku. Jedná se o úryvek tradice, který nezávisle na sobě zaznamenali dva evangelisté. Lukáš ho začlenil do příběhu povolání Šimona, zatímco Jan jej spojil s příběhem o zjevení vzkříšeného Ježíše. Není možné zcela určit, které vyprávění je bližší původní verzi příběhu.

3.9.3 Výklad textu

Formulace „bylo pohromadě“ a „sedm učedníků“ naznačuje, že tato část bude hrát ústřední roli v 21,1–25. Jako obvykle je Šimon Petr zmíněn jako první, což opět zdůrazňuje roli pastýře. Je otázka, proč šel Petr lovit ryby, některé výklady zmiňují dezorientaci, jiní symbolické vedení „jakožto“ rybáře až po odpadnutí od víry.¹⁰⁶ Text je však nedílnou součástí následujícího zjevení. Také nemusí mít žádné teologické vysvětlení, může pouze konstatovat Petrovo původní povolání.¹⁰⁷

V dalších verších je patrný tradiční motiv, kdy se Ježíš zjeví učedníkům, nepoznávají jej. Jsou příliš zapojení do každodenních povinností po Ježíšově ukřižování, že jim myšlenky nedovolí spatřit vzkříšeného Ježíše. Aby se Ježíš dal opětovně poznat svým učedníkům,

¹⁰⁵ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 567.

¹⁰⁶ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 568.

¹⁰⁷ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 304; R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 1096.

osloví je „dítka“, ¹⁰⁸ což je důvěrné oslovení janovské komunity, které se nikde jinde v Janově evangeliu nevyskytuje. ¹⁰⁹

Oslovení „dítka“ se v Novém zákoně vyskytuje již jen v 1 J 2,14.18. ¹¹⁰ Z veršů J 1,1–6 je patrné, že autor 21. kapitoly se soustředí na hlubší symbolický význam výpovědi než popisu vnějších okolností. ¹¹¹

Opět byl milovaný učedník první v poznání Pána. Poté to oznámí pouze Petrovi, a nikoliv všem učedníkům. ¹¹² Reakce jsou podobné jako J 20. Petr se zde opět projevuje impulzivně a energicky. Není zde však ani zmínka o Petrově víře. ¹¹³

Ježíš žádá od učedníků rybu, jež se později stane symbolem křesťanů. Ježíšovi totiž nejde o tělesný pokrm, nýbrž o to, ukázat učedníkům, že mají lovit lidi. ¹¹⁴ Chytání ryb tedy symbolizuje stejnou misi jako chytání lidí. ¹¹⁵ Teologická interpretace Petrovy „nahoty“ a následného skoku do vody v šatech za Ježíšem by se dala vyložit také jako očištění Petra a konverzi k víře. To je ale málo pravděpodobné, neboť k opravdovému Petrovu obrácení dojde až v J 21,15–17. ¹¹⁶ V poslední části textu dochází k opětovnému jmenování Petra Ježíšovým nástupcem. Jak je patrné z textu, Ježíš stále, v každém okamžiku, určuje dění. Říká jim, aby posnádali. Načež ho všichni učedníci poslechnou. ¹¹⁷ Jako již dříve, opět se zde potvrzuje vůdčí role Šimona Petra a milovaného učedníka.

Janovu zmínku o rozžhaveném uhlí, připraveném chlebu a rybách bychom mohli také chápat jako návod, abychom se příliš nezaměřovali na světské věci, ale opírali se o Boha a důvěřovali mu. Bůh nám dá jíst i pít tehdy, kdy to bude potřeba. ¹¹⁸

¹⁰⁸ Jeruzalémská bible místo výrazu „dítka“ používá výraz „chlapci“; Srov. *Jeruzalémská bible, Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*, str. 1880.

¹⁰⁹ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 569.

¹¹⁰ Srov. R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, III, str. 421.

¹¹¹ Srov. F. J. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 278–279.

¹¹² Srov. F. J. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 284.

¹¹³ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 569.

¹¹⁴ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 304.

¹¹⁵ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 1097.

¹¹⁶ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 1096.

¹¹⁷ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 570.

¹¹⁸ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 305.

3.10 Petrovo pověření k pastýřské službě a ohlášení mučednictví (J 21,15–19)

¹⁵Když pojedli, zeptal se Ježíš Šimona Petra: „Šimone, synu Janův, miluješ mne víc než ti zde?“ Odpověděl mu: „Ano, Pane, ty víš, že tě mám rád.“ Řekl mu: „Pas mé beránky!“

¹⁶Zeptal se ho podruhé: „Šimone, synu Janův, miluješ mne?“ Odpověděl: „Ano, Pane, ty víš, že tě mám rád.“ Řekl mu: „Bud' pastýřem mých ovčí!“ ¹⁷Zeptal se ho potřetí: „Šimone, synu Janův, máš mne rád?“ Petr se zarmoutil nad tím, že se ho potřetí zeptal, má-li ho rád. Odpověděl mu: „Pane, ty víš všechno, ty víš také, že tě mám rád.“ Ježíš mu řekl: „Pas mé ovce!“

¹⁸Amen, amen, pravím tobě: Když jsi byl mladší, sám ses přepásával a chodil jsi, kam jsi chtěl; ale až zestárneš, vztáhneš ruce a jiný tě přepáše a povede, kam nechceš.“ ¹⁹To řekl, aby mu naznačil, jakou smrtí oslaví Boha. A po těch slovech dodal: „Následuj mne!“

3.10.1 Kontext a struktura textu

Těmto veršům předchází perikopa „Zjevení v Galileji“ (J 21,1–14). Samotným veršům předchází událost, kdy Ježíš snídá s učedníky na břehu jezera (J 21,9–14) a kdy se jim zjevil potřetí. Po trojitém potvrzení lásky následuje dialog mezi Petrem a Ježíšem o učedníku, kterého Ježíš miloval (J 21,20–23).

Verše (J 21,15–19) by se daly rozdělit do dvou částí. První část se týká trojitého potvrzení Petrovy lásky (J 21,15–17), druhá potom předpovědi, jakou smrtí Petr zemře a oslaví Boha (J 21,18–19).

3.10.2 Srovnání se synoptickými evangelií

Tak jako předchozí kapitoly ani tuto část textu nenajdeme v synoptických evangeliích.

3.10.3 Výklad textu

Až do 18 verše se Ježíš ptá Petra na potvrzení Petrovy lásky. Proč se ale Ježíš ptá zrovna třikrát? Je vhodné poznamenat před samotným výkladem textu, že v textu můžeme najít hluboké teologické myšlenky. Ježíš Petrovi jedenkrát odpoví, aby se staral o jeho beránky, a dvakrát, aby pásł ovce. Objevila se interpretace, podle které za beránky zde

můžeme považovat laiky, obecný věřící lid, zatímco ovce představují biskupy a kněze.¹¹⁹ Nezdá se, že by existoval nějaký zásadní rozdíl mezi formulací „miluješ mne“ v J 21,15 a vyjádřeními v následujících verších: máš mne rád (J 21,16.17).¹²⁰ Při každé Ježíšově otázce, Petr odpovídá bez okolků a přiznává Ježíšovu vševědoucnost, a že Ježíš o jeho lásce ví. Petr nechává zodpovědnost na Ježíši, aby stanovil velikost jeho lásky.¹²¹ V důsledku těchto odpovědí Ježíš pověřuje Petra, aby pásł jeho ovce. Začíná zde vznikat vztah mezi Petrem a Ježíšem jako dobrým pastýřem.¹²² Důvodem trojího potvrzení Petrovy lásky je trojí zapření Petra na začátku pašijových vyprávění (J 18,15–18.25–27). Ustanovení Petra za pastýře ovce bude mít obrovské důsledky na budoucí církev. On bude hlavou církve a bude se starat o všechny křesťany. Po trojím potvrzení lásky se Petr očistil od svých světských návyků a může tedy přijmout roli dobrého pastýře, který bude ochoten položit život za své ovce.¹²³ Jelikož Petr Ježíše zapřel třikrát, stejně tak se musí „očistit“ třikrát tím, že vyzná svou lásku před Ježíšem. Může se zdát, že se Petr v prvních dvou otázkách „chvástá“, jak Ježíše miluje, ale Ježíš mu dokazuje, že musí prokázat svou lásku k Ježíšovi, což je esencí učenického vztahu.¹²⁴

Nepochybně je zajímavé, že při třetí otázce se Petr zarmoutil. Mohlo by to znamenat, že Ježíš našel v Petrově srdci ještě nějaký nedostatek.¹²⁵ Na tuto třetí odpověď Petr odpovídá ze srdce, že Ježíš všechno ví a že ví, jak jej miluje. Petr se musel v hloubi srdce pokořit až na samé dno. Petrovo selhání a následné potvrzení jako zástupce je povzbuzením pro všechny, kdo budou slabí a kdo budou mít v církvi nějakou zodpovědnost.¹²⁶ Je důležité zmínit, že Petr dostal na starost pásť ovce, ale budou to vždy Ježíšovy ovce. Jiná možná interpretace trojího potvrzení Petrovy lásky, je, že Ježíš netouží po světské lásce, ale po vznešenější.¹²⁷ Petrovo „pasení ovce“ není pro stádo, ale je to známka o totálním nasazení a výjimečné službě.¹²⁸

¹¹⁹ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 307.

¹²⁰ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, s. 1104–1106; R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, III, str. 433.

¹²¹ Srov. P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 291–292.

¹²² Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 574.

¹²³ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 575.

¹²⁴ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 1111.

¹²⁵ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 307; R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 1111.

¹²⁶ Srov. F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, str. 207.

¹²⁷ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 1103.

¹²⁸ Srov. R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 1116.

Verše J 21,15–17 také můžou znamenat Petra jako učedníka než ustanovení apoštolského vztahu. Je důležité poznamenat, že udělení Petrova primátu není navždy, nýbrž je tento titul Petrovi propůjčen. Prvotní úlohou pastýře je především položit život za své ovce, což je hlavní úkol Petra jakožto pastýře. Jako pastýř se musí Petr totálně odevzdat v lásce k bližním, a především k ovečkám. Je důležité zmínit, že Petrova autorita jako pastýře není absolutní. Ježíš je vzor pastýře, jemuž dal Otec ovce a nikdo mu je nemůže vzít. Petr je pouze služebník a nikdy nemůže nahradit Ježíše.

Verše J 21,18–19 bychom mohli také pochopit tak, že Petr položí život za své ovce jako dobrý pastýř.¹²⁹ Slova označující Petrovo přepásání a odvedení někam, kam nechce, jsou předpovědí Petrovy smrti ukřižováním. Petr svým ukřižováním bude následovat Ježíše, jak mu to Ježíš předpověděl. Ježíš v těchto verších J 21,15–19 naznačil a vysvětlil, co to znamená být dobrý pastýř a mohl tedy už jen Petrovi říci „následuj mě“. Ježíšovo naznačení „zestárneš“ bychom neměli chápat jako skutečný proces stárnutí, ale spíše jako: „budeš se plně odevzdávat Ježíšovi v podobě bezvýhradné lásky“. Ve verši J 21,19 je nicméně naznačeno, že Petr zemře mučednickou smrtí, která je blízká Ježíšově smrti.¹³⁰ „Následuj mě“ může také znamenat následovat Ježíše za každých okolností.

3.11 Petr a učedník, kterého Ježíš miloval (J 21,20–23)

²⁰*Petr se obrátil a spatřil, že za nimi jde učedník, kterého Ježíš miloval, ten, který byl při večeři po jeho boku a který se ho tehdy otázal: „Pane, kdo tě zrazuje?“*

²¹*Když ho Petr spatřil, řekl Ježíšovi: „Pane, co bude s ním?“* ²²*Ježíš mu řekl: „Jestliže chci, aby tu zůstal, dokud nepřijdu, není to tvá věc. Ty mne následuj!“*

²³*Mezi bratřími se to slovo rozšířilo a říkalo se, že onen učedník nezemře. Ježíš však neřekl, že nezemře, nýbrž: „Jestliže chci, aby tu zůstal, dokud nepřijdu, není to tvá věc.“*

3.11.1 Kontext a struktura textu

Textu předchází trojnásobné vyznání Petrovy lásky (J 21,15–17) a předpověď, jakou smrtí Petr oslaví Boha (J 21,18–19). Po textu následuje pouze popis o učedníku, který sepsal

¹²⁹ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 575.

¹³⁰ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 307; R. E. BROWN, *The Gospel according to John XIII–XXI*, str. 1118; F. PORSCH, *Evangelium svatého Jana*, str. 207; P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 294.

druhý závěr Janova evangelia (J 21,24). Text je součástí téže perikopy, jak bylo naznačeno v předcházející podkapitole. Poslední verš 21. kapitoly pojednává o tom, co mnohého ještě Ježíš učinil, a co není obsahem tohoto evangelia (J 21,25).

Co se týče textu samotného, začíná veršem J 21,20, kdy se Petr diví, že za nimi jde učedník, kterého Ježíš miloval. V dalším verši (J 21,21–22) se Petr stará o to, jestli i milovaný učedník zemře stejně jako Petr nebo jestli bude žít, než Ježíš znovu přijde. V závěrečném verši (J 21,23) se vypravěč zabývá otázkou, zda a kdy milovaný učedník zemře a zdůrazňuje, že vůle je pouze na Ježíšově straně. Je vhodné poznamenat, že verše J 21,15–19 a J 21,20–23 jsou dva celky, avšak skrze Ježíšovu výzvu „Následuj mě“ vytváří jeden celek.¹³¹

3.11.2 Srovnání se synoptickými evangelií

Tak jako předchozí kapitoly ani tuto část textu nenajdeme v synoptických evangeliích.

3.11.3 Výklad textu

Petr byl v Janově evangeliu ustanoven jako učedník a pastýř. Milovaný učedník má vždy čestné místo (J 13,23). Ježíš upozorňuje Petra, který se stará o věci, které mu nepřísluší (J 21,22). Ježíš v předchozích verších (J 20,18–19) vyzval Petra, ať jej následuje a nastínil Petřův budoucí úděl. Důvod, proč se Petr obrátil, není zcela zřejmý. S největší pravděpodobností pisatel opět upozorňuje na zvláštní vztah mezi milovaným učedníkem a Ježíšem.¹³² Petrova úloha je zcela jiná, je ustanoven pastýřem ovcí. Má Ježíše následovat. To je Petřův úkol. Je bezpochyby zajímavé si povšimnout, že věta, kterou pronáší Ježíš, není adresována milovanému učedníku přímo.¹³³ Ježíš upozorňuje, že je na Ježíšovi, kdy milovaný učedník zemře. Je důležité zmínit, že evangelium bylo dáno obci, kdy Ježíš, Petr ani milovaný učedník už nežili.¹³⁴ Milovaný učedník byla postava, která zakládala křesťanskou obec. Slovo „nezemře“ je potřeba chápat odlišně. Cíl milovaného učedníka nebyl zůstat na živu, ale být garantem církevní tradice a Ježíšova slova, skrze které církev existuje.¹³⁵ Jan šel za Pánem,

¹³¹ Srov. P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 278.

¹³² Srov. P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 295.

¹³³ Srov. P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 296.

¹³⁴ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 577.

¹³⁵ Srov. F. J. MOLONEY, *Evangelium podle Jana*, str. 578; P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 298.

dát Pánovi najevo vůli podstoupit smrt pro Pána.¹³⁶ Ve verši 22 je opětovně zmíněno „následuj mě“. Petr se má starat o to, aby oslavil Ježíše úmrtím a položil život, má dojít stáří a smrtí na kříži napodobit Pána. Petr má s důvěrou následovat Ježíše za každých okolností, i kdyby se Petrovi přihodilo cokoliv. Z verše je vhodné zdůraznit, že tato slova jsou poslední slova vzkříšeného Ježíše adresovaná Petrovi.¹³⁷ Nemáme se tedy starat o to, po čem nám nic není. Máme pouze oslavovat Boha svým životem.

¹³⁶ Srov. F. SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, str. 308.

¹³⁷ Srov. P. MAREČEK, *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*, str. 297.

ZÁVĚR

V Janově evangeliu zastává Šimon Petr důležitou roli. Setkáváme se s ním jedenáctkrát, a to v následujících scénách: Povolání Šimona Petra (J 1,40–42), Vyznání Petra jako mluvčího Dvanácti (J 6,66–71), Petr a mytí nohou (J 13,1–11), „Petr a učedník, kterého Ježíš miloval“ při Poslední večeři (J 13,20–26/30), Ohlášení Petrova zapření (J 13,36–38), Petr a veleknězův sluha (J 18,10–11), Petrovo zapření Ježíše (J 18,15–18.25–27), Návštěva hrobu Petrem a učedníkem, kterého Ježíš miloval (J 20,1–10), Ježíšovo zjevení (J 21,1–14), Petrovo pověření k pastýřské službě a ohlášení mučednictví (J 21,15–19) a Petr a učedník, kterého Ježíš miloval (J 21,20–23). Některé úryvky v Janově evangeliu o Šimonu Petrovi mají paralelu k synoptickým evangeliím: Povolání Šimona Petra (Mt 4,18–22; Mk 1,16–20; L 5,1–10), Vyznání Petra jako mluvčího Dvanácti (Mt 16,16–19; Mk 8,27–30; L 9,18–21), Předpověď Petrova zapření (Mt 26,30–35; Mk 14,26–31.32–42; L 22,31–34), Petrovo zapření (Mt 26,69–75; Mk 14,54.66–72; L 22,52–62) a Prázdný hrob (Mk 16,1–8; L 24,1–12). Ve srovnání s ostatními evangelií, a z jejich výkladu vychází najevo, že některé látky jsou společné a některé samostatné. Například: „Pas ovce mé a beránky mé“ (J 21,15–19) je vlastní text.

Pokud jde o charakteristiku osoby, tak je Šimon Petr prezentován jako mluvčí, když pronáší vyznání: „Pane, ke komu bychom šli?“ (J 6,68), kdy je vyzdvižen nad ostatní učedníky. Je vhodné si povšimnout, že při důležitých událostech života Šimona Petra, jako „Ty jsi Šimon, syn Janův; budeš se jmenovat Kéfas“ (J 1,42), Ježíš zdůrazňuje svou moc a sílu, jež budou důležité pro budoucnost církve, a Petr poslouchá Ježíše. Ježíš také změnil jméno Šimona Petra, což u jiných učedníků neudělal. Šimon Petr je také zmíněn, když následuje Ježíše při zatčení (J 18,15–18.25–27), brání jej mečem a po zatčení Ježíše ho ještě následuje, zatímco ostatní učedníci mizí ze scény. Ježíš v Janově evangeliu při zatčení říká: „Hledáte-li mne, nechte ostatní odejít (J 18,8), čímž chrání své učedníky. V případě, že jsou vyjmenovávání učedníci, je Šimon Petr uveden vždy na prvním místě. Ve 21. kapitole je zmíněn také ve vůdčí roli, když vybízí k lovení ryb. Je vyjmenován jako první (J 21,2), vrhá se do vody, aby byl co nejdříve u Ježíše (J 21,7), a nakonec je znovu zmíněn, když táhne síť plnou ryb (J 21,11). Šimon Petr je několikrát vyzdvižen ze skupiny, tzn. jakoby ve vůdčí roli. V průběhu Janova evangelia se Šimon Petr připravuje na svou roli obětovat se pro druhé z lásky. Zatímco v J 13,1–11 Šimon Petr ještě stále nechápe, co to znamená obětovat se pro ostatní, pochopí to teprve v J 21,15–18.

Šimon Petr v některých scénách nechápe důvod, proč Ježíš vykonává určité činnosti, jako např. ve scéně o umývání nohou „Pane, ty mi chceš mýt nohy?“ (J 13,6). Šimon Petr se snaží v určitých scénách řešit události světskou cestou a nechápe Ježíšovu touhu plnit vůli nebeského Otce (J 18,10–11). K úplnému obrácení Šimona Petra dojde teprve ve 21. kapitole, a to po trojnásobném potvrzení lásky (J 21,15–17). Toto trojnásobné ujištění Petrovy lásky souvisí s trojím zapřením Ježíše Petrem. Při trojím potvrzení lásky Petr nechává veškerou zodpovědnost na Ježíši. Petr se nejprve musí očistit, než bude Ježíše následovat (J 21,18–19) a musí být schopen položit život za své ovce, tak jako to udělal Ježíš. Pasení ovcí, jak je zmíněno v J 21,15–17, znamená totální nasazení a výjimečnou službu v církvi. Petr se musí zcela odevzdat v lásce k bližnímu. V J 21,19 Ježíš vyzývá Petra, aby jej následoval, což znamená za každých okolností. Jsou to poslední slova, která Ježíš pronáší k Petrovi. Také je vhodné zmínit, že Šimon Petr se stará o věci, které mu nepřísluší. Jak je zmíněno v J 21,22: „Jestliže chci, aby tu zůstal, není to tvá věc. Ty mne následuj.“

Na druhou stranu je Šimon Petr horlivý a vznětlivý povahy, jak můžeme vidět ve scénách při umývání nohou „Pane, pak tedy nejenom nohy, ale i ruce a hlavu!“ (J 13,10), při obětování svého života za Ježíše „Pane, proč tě nemohu nyní následovat? Svůj život za tebe položím“ (J 13,37) či „Jakmile Šimon Petr uslyšel, že je to Pan, přehodil plášť a brodil se k němu vodou“ (J 21,7).

Dále je možné si všimnout, že se objevuje v souvislosti s milovaným učedníkem, kde jsou srovnáni. I když by se mohlo zdát, že milovaný učedník je upřednostňován, nevystupuje Petr v negativní roli. Má přednost při vstupu do hrobu (J 20,6). Po zázračném rybolovu vidí milovaný učedník Pána jako první, ale Petr se vrhá do vody okamžitě. Toto srovnání ukazuje ne na Petrovu degradaci či umenšení, ale naopak na jeho jiné role jako: „Pas ovce mé a beránky mé“ (J 21,15–19) a poslání pro čtenáře a pro církev. Zatímco milovaný učedník je vzorem víry a křesťanské lásky k Ježíšovi, Šimonu Petrovi je svěřena role pastýře, jenž se má starat o všechny křesťany a budoucí církev. Je opětovně jmenován jako Ježíšův nástupce. Již při první zmínce v J 1,42, může udělení jména naznačovat pozdější důležitou roli.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

- Bible: Písmo svaté Staré a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): Český ekumenický překlad*, Praha: Česká biblická společnost, 2016²².
- BECKER, J., *Das Evangelium nach Johannes, Kapitel 11–21*, ÖTKNT 4/2, Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 1981.
- BEDŘICH, L. – SVOBODA, P., *Česká synopse evangelií*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1995.
- BLANK, J., *Das Evangelium nach Johannes, Teil 3*, GSL.NT 4/3, Düsseldorf: Patmos, 1977.
- BROWN, R. E., *The Gospel according to John I–XII*, AncB 29, New York: Doubleday, 1966.
- BROWN, R. E., *The Gospel according to John XIII–XXI*, AncB 29 A, New York: Doubleday, 1970.
- Jeruzalémská bible, Písmo svaté* vydané Jeruzalémskou biblickou školou, Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, Praha, 2009.
- DONFRIED, K. P., „Peter“, in *Anchor Bible Dictionary*, 5, ed. D. N. Freedman, New York: Doubleday, 1992, str. 251–263.
- DOUGLAS, J. D., ed., *Nový biblický slovník*, Praha: Návrat domů, 1996.
- DSCHULNIGG, P., *Petrus im Neuen Testament*, Stuttgart: Katholisches Bibelwerk, 1996.
- FOULKES, P., „Rabbi“, in *Nový biblický slovník*, ed. J. D. Douglas, Praha: Návrat domů, 1996, str. 859.
- FREEDMAN, D. N., ed., *The Anchor Bible Dictionary*, New York: Doubleday, 1992.
- GNILKA, J., *Petrus und Rom: Das Petrusbild in den ersten zwei Jahrhunderten*, Freiburg – Basel – Wien: Herder, 2002.
- HALL, D. R., „Annáš“, in *Nový biblický slovník*, ed. J. D. Douglas, Praha: Návrat domů, 1996, str. 30–31.
- HALL, D. R., „Kaifáš“, in *Nový biblický slovník*, ed. J. D. Douglas, Praha: Návrat domů, 1996, str. 474.
- HELLER, J., *Výkladový slovník biblických jmen*, Praha: Advent–Orion, 2003.
- LAMARCHE, P., „Petr“, in *Slovník biblické teologie*, ed. X. Léon–Dufour – al., Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981, str. 319–320.
- MAREČEK, P., *Úvod do Nového zákona*. CMTF UP: 2007–2008. Nepublikovaná skripta. pro potřeby studentů. Vystaveno 19.12.2007, citováno 17.3.2011. Dostupné z: <https://www.portalcmf.upol.cz/index_dt.php>.
- MAREČEK, P., *Ježíšovo vzkříšení v evangeliích*. Olomouc: CMTF UP, 2011.
- MOLONEY, F. J., *Evangelium podle Jana*, Sacra pagina 4, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.
- PATERSON, J. H., „Galilea“, in *Nový biblický slovník*, ed. J. D. Douglas, Praha: Návrat domů, 1996, str. 261.
- POKORNÝ, P. – HECKEL, U., *Úvod do Nového zákona: Přehled literatury a teologie*, Praha: Vyšehrad, 2013.
- PORSCH, F., *Evangelium svatého Jana*, MSK.NZ 4, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.
- SCHNACKENBURG, R., *Das Johannesevangelium*, II, HThK IV/2, Freiburg – Basel – Wien: Herder, 1985⁴.
- SCHNACKENBURG, R., *Das Johannesevangelium*, III, HThK IV/3, Freiburg – Basel – Wien: Herder, 1979³.
- SCHNEIDER, J., *Das Evangelium nach Johannes*, ThHK, Berlin: Evangelische Verlagsanstalt, 1976.

- SUŠIL, F., *Evangelium svatého Jana*, Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1867.
- TICHÝ, L., *Úvod do Nového zákona*. Svitavy: Trinitas, 2003².
- WALLS, A. F., „Petr“, in *Nový biblický slovník*, ed. J. D. Douglas, Praha: Návrat domů, 1996, str. 768–769.
- WALLS, A. F., „Apoštol“, in *Nový biblický slovník*, ed. J. D. Douglas, Praha: Návrat domů, 1996, str. 44.

SEZNAM ZKRATEK

AncB	Anchor Bible
apod.	a podobně
ed.	editor (neboli vydavatel)
GSL.NT	Geistliche Schriftlesung. Erläuterungen zum Neuen Testament für die Geistliche Lesung
HThK	Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament
Kr.	Kristem
MSK.NZ	Malý stuttgartský komentář. Nový zákon
ÖTKNT	Ökumenischer Taschenbuchkommentar zum Neuen Testament
NZ	Nový zákon
např.	například
r.	rok
srov.	srovnej
str.	strana, strany
ThHK	Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament
tj.	to je
tzv.	tak zvaný

Označení biblických knih je převzato z *Bible: Písmo svaté Staré a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): Český ekumenický překlad*, Praha: Česká biblická společnost, 2016²². SZ str. 5, NZ str. 6.

SEZNAM PŘÍLOH

Výskyt Šimona/Petra v evangeliu	Mt	Mk	Lk	Jan
Povolání učedníků	4,18–22	1,16–20	5,1–10	1,40–42
Uzdravení Petrovy tchyně	8,14–15	1,29–31	4,38–39	
Vyvolení Dvanácti	10,1–4	3,13–19	6,12–16	
Petrovo vyznání víry	16,16–19	8,27–30	9,18–21	6,66–71
O chudobě pro Boží království	19,27–28	10,28–31	18,28–30	
Ježíš předpovídá své utrpení	16,21–23	8,31–33		
Proměnění na hoře	17,1–8	9,2–8	9,28–36	
Předpověď Petrova zapření	6,30–35	14,26–31	22,31–34	13,36–38
Modlitba v Getsemanech	26,36–46	14,32–42		
Petrovo zapření	26,69–75	14,54.66–72	22,55–62	18,15–18.25–27
Prázdňý hrob		16,1–8	24,1–12	20,1–10